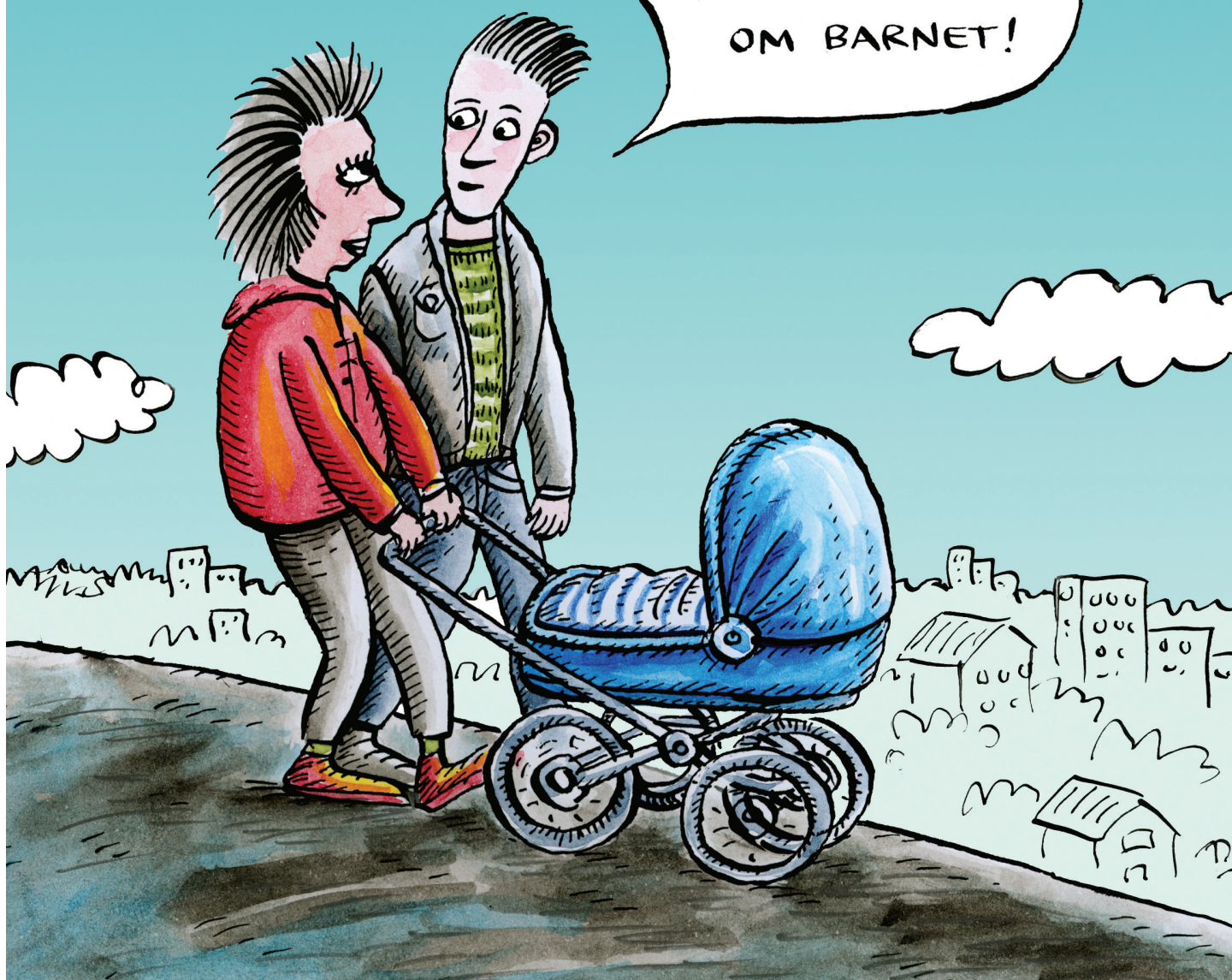

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

EN AV
OSS PLUGGAR
KLART MEDANS
DU TAR HAND
OM BARNET!

Unga föräldrars möjligheter
att slutföra sin utbildning

Förord

Att få barn i unga år innebär ofta att skolgången avbryts, vilket kan medföra en högre risk för att hamna i ett långvarigt utanförskap. Vad kan då skolan göra för att öka unga föräldrars möjligheter att slutföra sina studier i grund- och gymnasieskolan? I rapporten belyser vi unga föräldrars utbildningsnivå samt möjligheter och hinder för att kunna fullfölja sin skolgång. Vi ger också förslag på vad skolan kan göra för att möta unga föräldrars behov på bästa sätt.

Skolan kan emellertid inte ensam möjliggöra för unga föräldrar att fullfölja sina studier. Vi beskriver därför helhetsbilden av deras specifika situation och vår förhoppning är att rapporten ska ge underlag för beslut om framtida åtgärder.

Innehåll

Inledning	5
1 Unga föräldrars utbildningsnivå	7
1.1 Hur många är de?	7
1.2 Utbildningsnivå bland unga föräldrar	8
1.3 Unga föräldrars bakgrund	11
1.4 Stadsdelar med utbredd utanförskap	14
1.5 Unga som varken arbetar eller studerar	16
2 Unga föräldrars situation	19
2.1 Fördomar och attityder	19
2.2 Medvetet bemötande	19
2.3 Samverkan mellan myndigheter	20
2.4 Ekonomin är viktigast av allt	20
2.5 Under 20?	21
3 Erfarenhetsspridning	22
4 Stödmaterial <i>Gravid i plugget – vad kan skolan göra?</i>	24
5 Utvecklingsområden	26
6 Referenser	29
Bilaga 1 Regeringsuppdraget	30
Bilaga 2 Konferensprogram	33
Bilaga 3 Tabeller	34
Bilaga 4 Stödmaterial	39
Bilaga 5 Brev	40

Inledning

Ungdomsstyrelsen fick den 30 augusti 2011 i uppdrag av regeringen (regeringsuppdrag U2011/4664/UC) att genomföra insatser i syfte att främja unga föräldrars möjligheter att slutföra sin utbildning i grund- och gymnasieskolan. Inom ramen för uppdraget skulle minst en nationell konferens arrangeras och ett stödmaterial riktat till skolan skulle tas fram. Ungdomsstyrelsen skulle även ta reda på i vilken utsträckning unga föräldrar fullföljer sin skolgång.

Vid sidan av att ta fram ett stödmaterial riktat till skolhuvudmän och andra har Ungdomsstyrelsen identifierat ett antal utvecklingsområden. Förändringar inom dessa skulle kunna förbättra förutsättningarna för unga föräldrar att kunna fullfölja sina grundskole- och gymnasiestudier och förbättra deras livssituation i övrigt. Dessa presenteras sist i rapporten.

Varje år föds det ungefär 1 300 barn till föräldrar som är under 20 år. Det är en siffra som varit relativt konstant den senaste tioårsperioden (se tabell 1.1). Vi pratar alltså om en till antalet relativt liten grupp men därför inte mindre viktig.

Att få barn i unga år är inte i sig ett tecken på ohälsa. Men förutsättningarna för att fullfölja sina studier och komma in i arbetslivet skiljer sig jämfört med hur det är för unga som inte fått barn i samma ålder. Unga föräldrar är överrepresenterade bland unga som står utanför arbetsmarknaden. Integrationsverkets rapport *Närmar sig och fjärrar sig* (Integrationsverket 2007) pekar på att unga med barn riskerar att hamna utanför både arbetsmarknaden och utbildningssystemet i större utsträckning än andra unga i samma ålder. Även Ungdomsstyrelsens rapporter *Ung idag 2011* (Ungdomsstyrelsen 2011a) och *Fokus 08 – En analys av ungas utanförskap* (Ungdomsstyrelsen 2008) visar på samma tendenser. Unga i socialt utsatta bostadsområden är en extra utsatt grupp. Bland unga i dessa områden är det utmärkande att många bildar familj tidigt. Andelen unga föräldrar är betydligt högre i dessa områden jämfört med i övriga riket.

För barn till unga föräldrar har föräldrarnas utbildning en avgörande betydelse för att öka deras framtida handlingsutrymme. Vikten av en fullföljd gymnasieutbildning kan inte överskattas och det är en skyddsfaktor både mot ohälsa och mot ekonomisk utsatthet för barnet och föräldrarna. I rapporten beskriver vi särskilt hur föräldraskapet påverkar en ung persons möjligheter att slutföra sin utbildning samt om hur andra faktorer som de egna föräldrarnas utbildningsnivå, utländsk bakgrund och hur uppväxt i stadsdelar med ett utbrett utanförskap särskilt påverkar unga föräldrars utbildningsnivå.

Det stora antalet strukturella faktorer som påverkar unga föräldrar försvårar uppdraget att genomföra insatser för att främja deras möjligheter att slutföra sin utbildning. Exempel på sådana faktorer är det kommunala uppföljningsansvaret, tid för förskoleplats, nätverket runt den unga föräldern och kanske framför allt deras ekonomiska förutsättningar.

1 Unga föräldrars utbildningsnivå

1.1 Hur många är de?

I Ungdomsstyrelsens stöd- och informationsmaterial *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* (2011b) redovisar vi statistik som visar att unga som blir föräldrar tidigt, i åldern 15–19 år, i betydligt lägre grad än andra har fullföljt en treårig gymnasieutbildning när de fyllt 25 år. I detta avsnitt ska vi med hjälp av statistik hämtad från Statistiska centralbyrån fördjupa bilden av vilka de unga föräldrarna är och hur de klarar sig på utbildningsområdet och på arbetsmarknaden. Statistiken som redovisas i detta avsnitt är totalräknad för hela riket, vilket innebär att alla folkbokförda invånare som finns med i de offentliga registren ingår. Detta medför att de andelar som redovisas är absoluta i den mening att de inte är behäftade med felmarginaler så som är fallet i urvalsundersökningar där bara en del av befolkningen undersökts.

Av tabell 1.1 framgår att antalet unga som blir föräldrar innan de fyllt 20 år (unga föräldrar) har varit tämligen konstant mellan 2005 och 2010. Totalt sett har det under vart och ett av de nämnda åren funnits runt 1 500 föräldrar under 20 år i Sverige. Det framgår också av tabellen att antalet unga mödrar är betydligt större än antalet unga fäder. Antalet unga mödrar har varierat mellan 1 200 och 1 300 personer under de nämnda åren medan antalet unga fäder har varierat mellan 250 och 330 personer. Anledningarna till att antalet unga fäder är så mycket lägre kan bero på att unga kvinnor tenderar att få barn med män som är några år äldre samt möjligen också på att män under 20 år som blir pappor inte alltid registrerar sig för faderskapet och därmed inte finns med i statistiken.

Tabell 1.1 Antal unga föräldrar i riket 2005–2010

År	Antal unga mödrar	Antal unga fäder
2005	1 203	254
2006	1 234	265
2007	1 262	301
2008	1 300	322
2009	1 291	305
2010	1 249	329

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.
Kommentar: Med unga mödrar/fäder avses föräldrar under 20 år.

1.2 Utbildningsnivå bland unga föräldrar

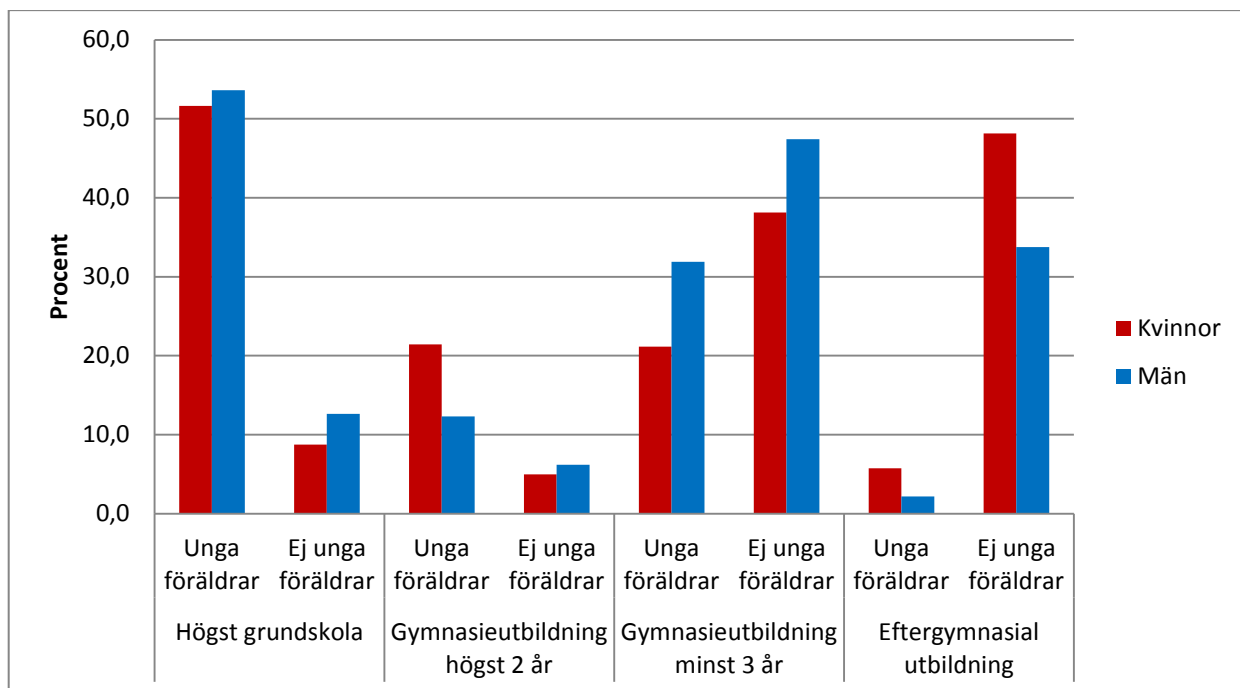
I Ungdomsstyrelsens stöd- och informationsmaterial *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* (2011b) redovisades att endast 27 procent av de som fått barn före 20 års ålder hade minst en treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder jämfört med 83 procent av de som inte fått barn före 20 års ålder. Vi ska här titta lite närmare på dessa uppgifter, dels med utgångspunkt från en mer detaljerad indelning av utbildningsnivåer, dels komplettera bilden med utgångspunkt från de ungas utbildningsnivå även vid 20 års ålder.

I vår uppföljning av unga föräldrars utbildningsnivå har vi använt en modell där vi först identifierar samtliga folkbokförda individer som var under 20 år och hade barn under ett givet år. Det är denna grupp unga föräldrar som är ungefär 1 500 personer (tabell 1.1). Vi följer sedan, med registrens hjälp, denna grupp och registrerar den högsta slutförda utbildning som varje individ uppnått det år de fyller 20 respektive 25 år. Här diskuterar vi främst den uppnådda utbildningsnivån vid 25 års ålder då det vid denna ålder bör ha varit praktiskt möjligt att slutföra en gymnasieutbildning även om man blivit försenad på grund av sitt föräldraskap.

I figur 1.1 illustreras andel kvinnor respektive andel män som uppnått olika utbildningsnivåer vid 25 års ålder. Det framgår att det är betydligt mindre andelar som har en avklarad treårig gymnasieutbildning respektive eftergymnasial utbildning i den grupp som fått barn innan de fyllt 20 år. Bland kvinnor har 21 procent av föräldrarna och 38 procent av de som inte är föräldrar treårigt gymnasium som högsta utbildning, 6 procent av de unga mödrarna har vidare en eftergymnasial utbildning jämfört med 48 procent av de som inte är mödrar.

Bland männen i 25-årsåldern är det större andelar som har en avklarad gymnasieutbildning både bland de som blivit föräldrar tidigt och bland de som inte blivit det. Det är dock en stor skillnad mellan de två grupperna. Bland unga fäder har 32 procent treårigt gymnasium som högsta utbildning jämfört med 47 procent bland de som inte blivit föräldrar tidigt. Bland de unga fäderna är det endast 2 procent som uppnått en eftergymnasial utbildning jämfört med 34 procent av de som inte är föräldrar.

Sammanfattningsvis ser vi alltså både bland män och bland kvinnor stora skillnader mellan unga föräldrar och de som inte är unga föräldrar när det gäller att slutföra en gymnasieutbildning och att genomgå högre studier. Det tycks dock i något högre grad vara kvinnornas skolgång som påverkas av tidigt föräldraskap då det är 59 procentandelar fler som inte klarat av treårigt gymnasium bland de som blir mödrar tidigt jämfört med de som inte blir det. Bland männen skiljer det 47 procentenheter mellan de som inte är unga fäder och de som är det när det gäller att ha klarat av en treårig gymnasieutbildning (bilaga 3, tabell A5).

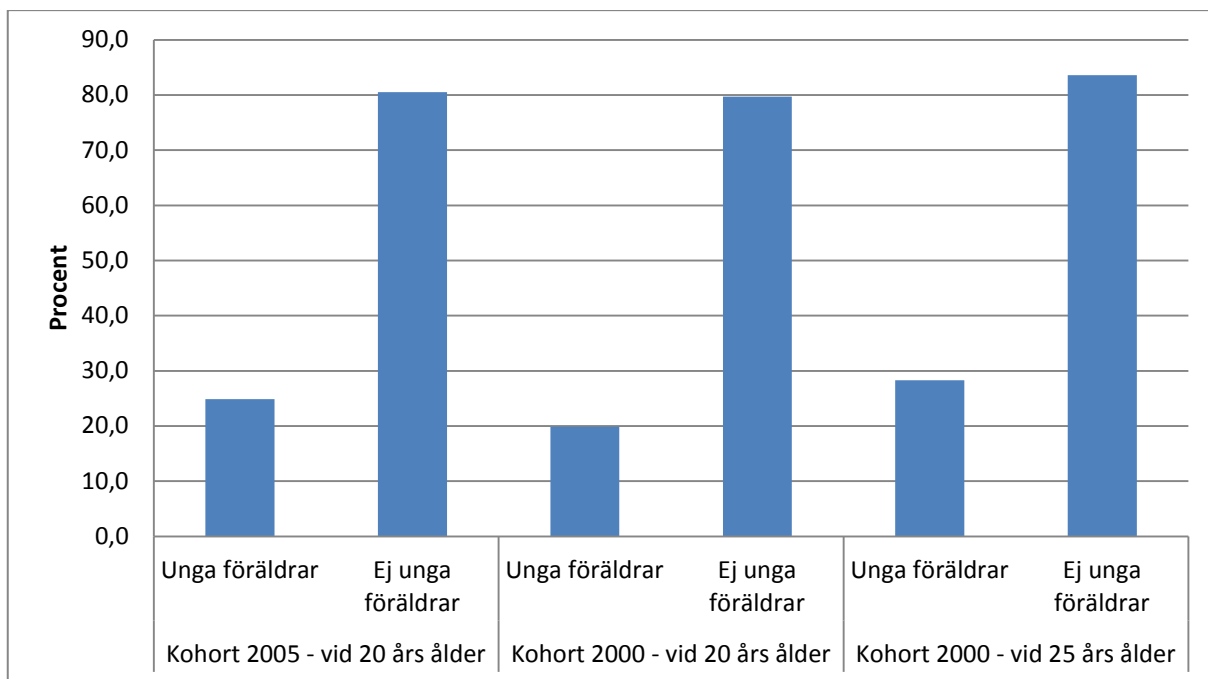

Figur 1.1 Utbildningsnivå vid 25 års ålder bland unga föräldrar respektive de som inte är unga föräldrar efter kön. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Figur 1.2 illustrerar andelen unga föräldrar och andelen unga som inte är föräldrar och som genomgått minst treårigt gymnasium vid 20 respektive 25 års ålder. För gruppen (kohorten) som var i åldern 15–19 år 2000 framgår att ökningen av andelen unga föräldrar som genomgått minst treårigt gymnasium när de är 21–25 år är ganska liten. I åldern 21–25 år ökar andelen som klarat av minst treårigt gymnasium endast med 8 procentenheter. Figur 1.2 ger även möjlighet att jämföra utvecklingen mellan den grupp som var unga föräldrar 2000 och den som var det fem år senare, 2005. Jämförelsen går dock endast att göra vid 20 års ålder då samtliga i den kohort som var unga föräldrar 2005 ännu inte uppnått 25 års ålder. Jämförelsen av uppnådd utbildningsnivå vid 20 års ålder visar att det är en något större andel i gruppen som var unga föräldrar 2005 jämfört med 2000 som uppnått treårigt gymnasium, skillnaden uppgår till 5 procentenheter – en ökning från 20 till 25 procent (bilaga 3, tabell A1–A6).

Figur 1.2 Andel som genomgått minst treårig gymnasieutbildning vid 20 respektive 25 års ålder bland unga föräldrar respektive inte unga föräldrar. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar avses folkbokförda personer som 2000 respektive 2005 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avses avklarade studier det år respektive individ fyller 20 år respektive 25 år (2001–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 20 respektive vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 20 respektive 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

1.3 Unga föräldrars bakgrund

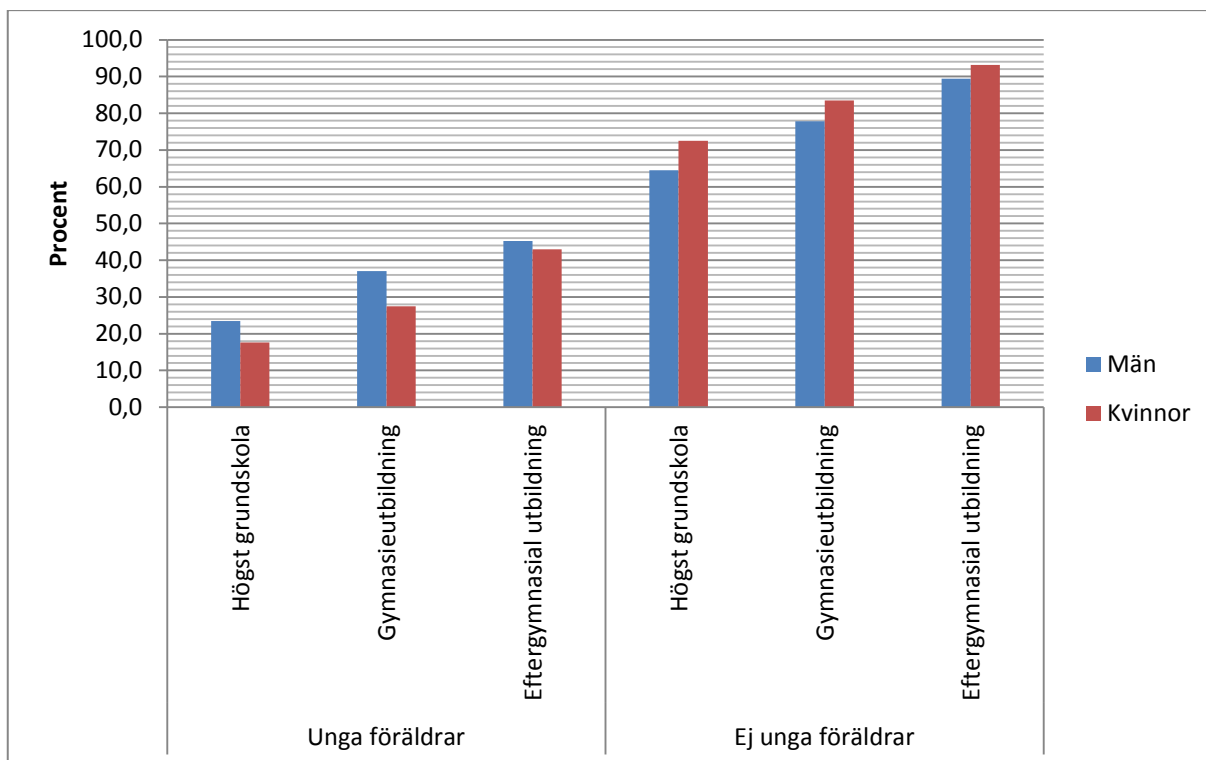
Socioekonomins betydelse

Vad kännetecknar då unga som blir föräldrar tidigt? Vi har tittat närmare på ett antal faktorer. I figur 1.3 redovisas andel unga föräldrar som uppnått minst treårigt gymnasium efter föräldrarnas högsta utbildningsnivå och kön. Som jämförelse ingår även unga som inte blivit föräldrar innan de fyllt 20 år. Med föräldrarnas högsta utbildningsnivå avser vi här den av föräldrarna som har den högsta registrerade utbildningsnivån.

Det är viktigt att i sammanhanget påpeka att de egna föräldrarnas utbildningsnivå är en faktor som påverkar elevernas utbildningsresultat oavsett om eleven själv är förälder eller inte. Elever med högutbildade föräldrar når uppsatta mål och läser vidare i större utsträckning än elever vars föräldrar är lågutbildade. Även andra faktorer som att växa upp i samhällets vård eller i familjer som återkommande tar emot ekonomiskt stöd påverkar att elever lämnar grundskolan med mycket lägre betyg än andra elever och att de i vuxen ålder har lägre utbildningsnivå än jämnåriga (Ungdomsstyrelsen 2011a).

Sambandet mellan elevernas studieresultat och föräldrarnas anknytning till arbetsmarknaden samt deras disponibla inkomst har också visats i Ungdomsstyrelsens *Fokus 08* (Ungdomsstyrelsen 2008). Av figur 1.3 framgår att det finns ett samband mellan föräldrarnas utbildningsnivå och den egna utbildningsnivån vid 25 års ålder, såväl bland de unga föräldrarna som bland de som inte är unga föräldrar. Bland de unga mödrarna är det knappt 18 procent av dem vars föräldrar har högst grundskoleutbildning som själva har klarat av treårigt gymnasium vid 25 års ålder. Detta kan jämföras med unga mödrar vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning där 43 procent genomgått minst treårigt gymnasium vid 25 års ålder. Bland de unga fäderna har drygt 23 procent av dem vars föräldrar har högst grundskoleutbildning själva klarat av treårigt gymnasium vid 25 års ålder jämfört med 45 procent av de unga fäderna vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning.

Figur 1.3 visar att den grupp som i minst utsträckning genomgår en treårig gymnasieutbildning är unga mödrar vars föräldrar själva är lågutbildade. I ett ungt föräldraskap är effekten av utbildningsnivå större bland kvinnorna än bland männen. Det framgår också att betydelsen av föräldrarnas utbildningsbakgrund (på andelen som genomgått treårigt gymnasium) är större bland de unga mödrarna än bland kvinnor som inte fått barn tidigt. Bland de unga mödrarna skiljer det 25 procentenheter mellan de vars föräldrar har högst grundskoleutbildning respektive de vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning. Bland de unga kvinnorna som inte fått barn tidigt är motsvarande skillnad 21 procentenheter. Bland männen är situationen den omvända, där tycks föräldrarnas utbildningsbakgrund slå igenom något mer bland de män som inte blivit föräldrar tidigt. Bland männen som inte är unga föräldrar är skillnaden 25 procentenheter mellan de vars föräldrar har grundskoleutbildning och de vars föräldrar har eftergymnasial utbildning, bland de unga fäderna är motsvarande skillnad 22 procentenheter (bilaga 3, tabell A9).

Figur 1.3 Andel unga föräldrar respektive unga som inte är föräldrar som uppnått minst treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder efter föräldrarnas utbildningsnivå och kön. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar avses här folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Med föräldrars utbildningsnivå avses i förekommande fall den av föräldrarna som uppnått den högsta nivån. Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Utländsk bakgrund

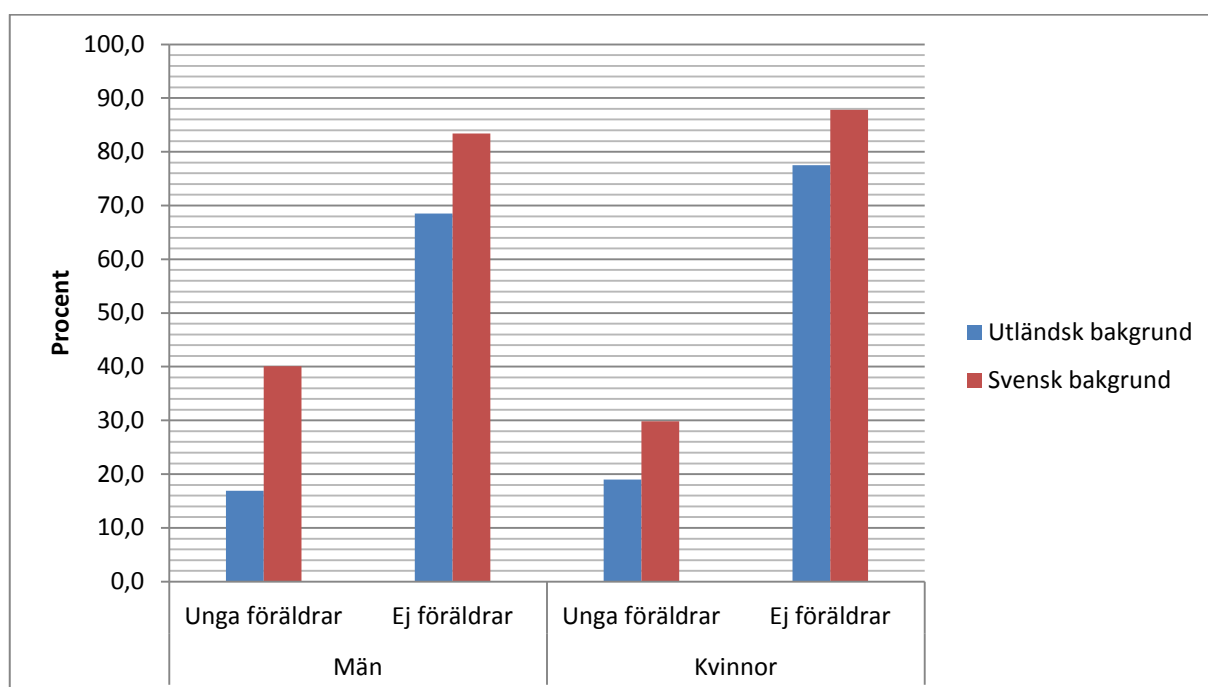
Att få barn innan 20 års ålder är vanligare bland unga med utländsk bakgrund. Av alla unga i åldern 15–19 år har under det studerade året (2000) drygt 15 procent utländsk bakgrund. I gruppen som var unga föräldrar under samma år är det 27 procent som har utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses här att man antingen själv är född i ett annat land än Sverige eller att båda ens föräldrar är det.

Figur 1.4 redovisar uppgifter om uppnådd utbildningsnivå vid 25 års ålder efter bakgrund och kön. Det framgår av figuren att det är de unga föräldrarna med utländsk bakgrund, såväl kvinnor som män, som uppvisar de allra lägsta andelarna med treårigt gymnasium eller högre. Bland de unga fäderna är det ungefär 17 procent och bland mödrarna 19 procent som fullföljer treårigt gymnasium. Även om skillnaden inte är så stor är det alltså de unga fäderna med utländsk bakgrund som uppvisar de allra lägsta andelarna.

Efter de unga föräldrarna med utländsk bakgrund är det de unga mödrarna med svensk bakgrund som i minst utsträckning fullföljer en treårig gymnasieutbildning, 30 procent, följt av de unga fäderna med svensk bakgrund som i något större utsträckning fullföljer treårigt gymnasium, 40 procent. Det framgår också av figuren att det är bland kvinnorna som de allra största effekterna på utbildningsnivån vid 25 års ålder framträder. Både

bland kvinnor med utländsk och bland kvinnor med svensk bakgrund minskar andelen som uppnår minst treårigt gymnasium med 58 procentenheter om kvinnorna fått barn innan de fyllt 20 år jämfört med de kvinnor som inte blivit föräldrar tidigt.

Även bland männen minskar andelen som uppnår treårigt gymnasium kraftigt om männen fått barn innan de fyllt 20 år om än något mindre än bland kvinnorna. Minskningen är dock större bland män med utländsk bakgrund än bland män med svensk bakgrund. Bland unga fäder med utländsk bakgrund är det 52 procentenheter färre som uppnår treårigt gymnasium jämfört med män med utländsk bakgrund som inte blir föräldrar tidigt. Bland unga fäder med svensk bakgrund är det 43 procentenheter färre som uppnår treårigt gymnasium jämfört med män med svensk bakgrund som inte blir föräldrar tidigt. Effekten av att bli förälder innan 20 års ålder är svagast bland män med svensk bakgrund (bilaga 3, tabell A7).

Figur 1.4 Andel som uppnått minst treårigt gymnasieutbildning vid 25 års ålder bland unga föräldrar respektive inte unga föräldrar efter bakgrund och kön. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar avses här folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit. Med utländsk bakgrund avses här att man antingen själv är född i ett annat land än Sverige eller att båda ens föräldrar är det.

1.4 Stadsdelar med utbredd utanförskap

Under 2008 blev sammanlagt 21 kommuner erbjudna att teckna så kallade lokala utvecklingsavtal med staten. De lokala utvecklingsavtalen har fram till 2010 ingått i det så kallade urbana utvecklingsarbetet som syftat till att skapa bättre levnadsvillkor i stadsdelar med utbredd social problematik. I 38 stadsdelar i de 21 kommunerna, där en stor andel invånare upplever problem med långvarig arbetslöshet och bidragsberoende, låg utbildningsnivå och otrygghet, bedriver staten och berörda kommuner ett gemensamt kunskapsbaserat utvecklingsarbete.

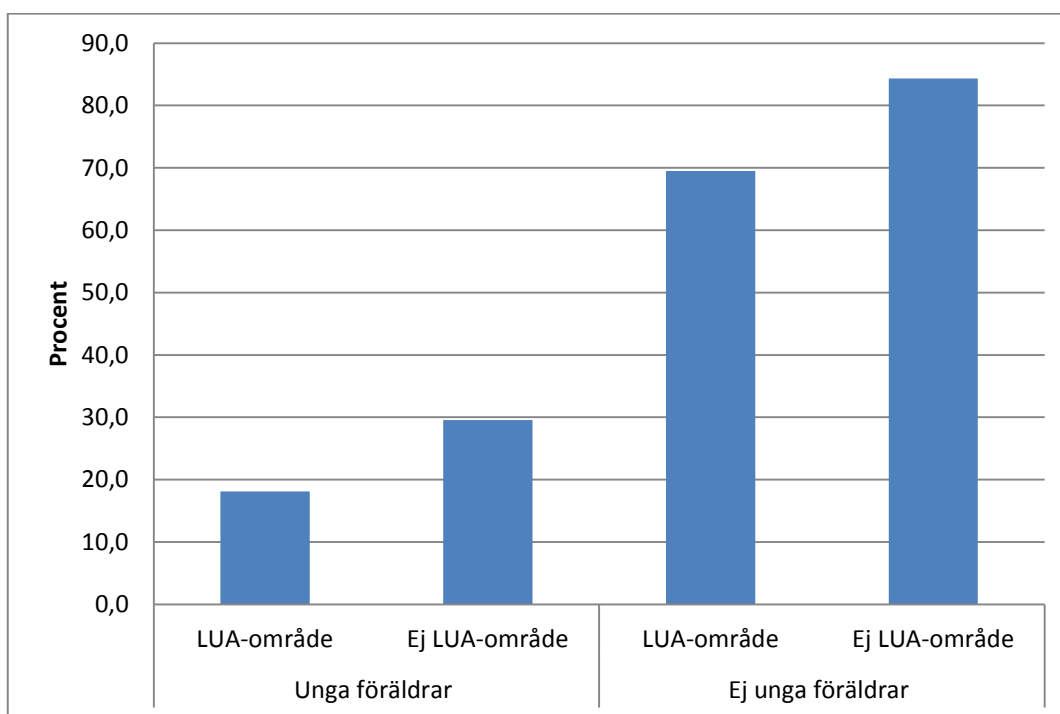
Utgångspunkten för arbetet är samverkan och stöd utifrån myndigheternas och kommunernas ordinarie verksamhet snarare än genom särskilda projektmedel (Ungdomsstyrelsen 2008, 2009a). De 38 stadsdelarna med lokala utvecklingsavtal kan ses som ett urval av Sveriges socialt sett mest utsatta stadsdelar och det är därför intressant att undersöka i vilken utsträckning andelen unga föräldrar i dessa stadsdelar skiljer sig från riket i övrigt och om unga föräldrar i dessa stadsdelar har svårare än andra unga föräldrar att klara av sin skolgång.

Resultaten av de statistiska bearbetningar som Ungdomsstyrelsen beställt från SCB visar att av alla unga i åldern 15–19 år var andelen unga föräldrar 0,7 procent i områden med lokala utvecklingsavtal jämfört med 0,3 procent i resten av riket. Dessa uppgifter gäller personer som var i åldern 15–19 år 2000 och uppgifter om bostadsadress grundar sig på mantalsskrivningen det år individerna fyllde 20 år. Vidare visar det sig att 160 av landets 1 435 unga föräldrar under 2000 var bosatta i områden med lokala utvecklingsavtal. Detta motsvarar 12,5 procent av de unga föräldrarna.

Det framgår av figur 1.5 att mindre andelar unga föräldrar i områden med lokala utvecklingsavtal har genomgått minst en treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder jämfört med unga föräldrar bosatta i övriga riket. Av de unga föräldrarna i områden med lokala utvecklingsavtal har 18 procent klarat av minst en treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder jämfört med 30 procent av de unga föräldrarna bosatta utanför dessa områden.

Dock är skillnaden i andel som uppnår minst treårig gymnasieutbildning mellan unga föräldrar och unga som inte är unga föräldrar inte större utan snarare något mindre i områden med lokala utvecklingsavtal än i övriga riket. I områden med lokala utvecklingsavtal har 51 procentenheter färre unga föräldrar än unga som inte är föräldrar minst en treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder jämfört med 55 procentenheter färre i övriga riket.

Sammanfattningsvis är andelen unga föräldrar påtagligt högre i områden med lokala utvecklingsavtal än i övriga riket. Andelen unga som genomgått minst en treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder är också klart lägre i områden med lokala utvecklingsavtal. Samtidigt visar statistiken att bland de unga föräldrarna tycks enbart det faktum att man bor i ett socialt utsatt bostadsområde inte inverka negativt på förutsättningarna att genomgå en treårig gymnasieutbildning. Ungas föräldrar har i allmänhet sämre förutsättningar att genomgå en gymnasieutbildning, men de unga föräldrarna som bor i områdena med lokala utvecklingsavtal klarar sig inte sämre än de som bor i övriga riket.

Figur 1.5 Andel unga som klarat av minst treårigt gymnasium vid 25 års ålder bland unga föräldrar respektive inte unga föräldrar samt efter bosättning i bostadsområde med lokalt utvecklingsavtal eller inte. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar som avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Med bosättning i ett LUA-område avses bosättning i ett bostadsområde med lokalt utvecklingsavtal vid 20 års ålder. Personer som inte återfanns i utbildningsregistret eller folkbokföringen vid 20 respektive 25 års ålder har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

1.5 Unga som varken arbetar eller studerar

Unga som varken arbetar eller studerar är en grupp som har uppmärksammats i många olika utredningar och politiska sammanhang. Det är också en grupp som kommunal och statlig verksamhet såväl i ordinarie verksamhet som i projekt försöker identifiera och arbeta strategiskt kring. Samtidigt råder fortfarande en viss osäkerhet om hur stor gruppen är, vad de individer som ingår i den ägnar sig åt och vilka typer av stöd de får.

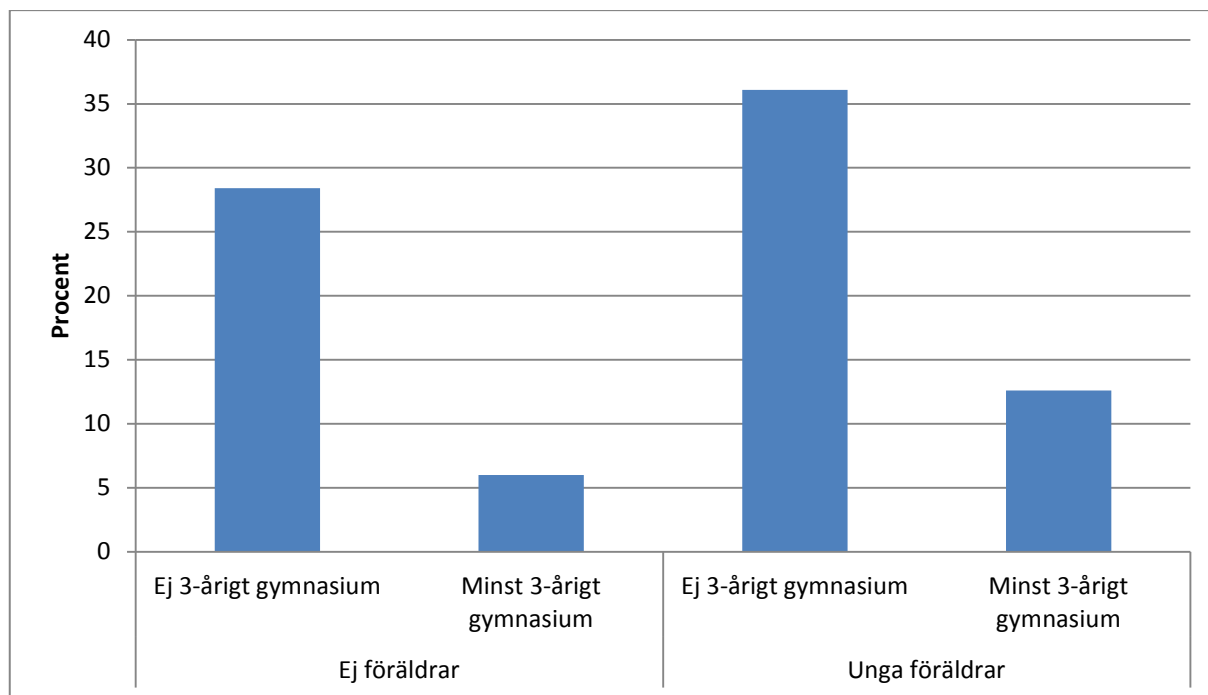
Temagruppen unga i arbetslivet lanserade 2011 en ny modell att statistiskt identifiera individer som befinner sig utanför såväl arbetslivet som utbildningssystemet i rapporten *Unga som varken arbetar eller studerar hur många är de och vad gör de?* (Temagruppen unga i arbetslivet 2011). I den nya modellen eller definitionen av *unga som varken arbetar eller studerar* har ett antal kriterier använts för att avgränsa gruppen. Enligt definitionen utgörs gruppen av individer som under ett givet år inte har:

- tagit emot något studiemedel (lån eller bidrag).
- varit registrerade på någon utbildning enligt registret för studiedeltagande.
- deltagit i svenska för invandrare (SFI) i 60 timmar eller mer.
- arbetspendlat till Norge eller Danmark (enligt register för Den gränsregionala statistiken).
- haft sammanlagda inkomster som överstiger ett prisbasbelopp (inkomster från förvärvskälla, aktiv näringsverksamhet, värnpliktsersättning, dagpenning från repetitionsutbildning eller civilförsvar). Ett prisbasbelopp uppgår 2012 till 44 000 kronor.

Med andra ord: de som har tagit emot studiemedel, varit registrerade på utbildning, deltagit i SFI i mer än 59 timmar, arbetspendlat till Norge eller Danmark eller tjänat mer än ett prisbasbelopp under året räknas inte till dem som varken arbetar eller studerar.

I det statistiska underlaget kring *unga föräldrar* som Ungdomsstyrelsen beställt av Statistiska centralbyrån ingår även uppgifter om i vilken utsträckning unga som blir föräldrar innan de fyllt 20 år befinner sig i gruppen som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder.

Bland alla folkbokförda i Sverige som 2000 var i åldern 15–19 år är det 10 procent eller 47 500 individer som enligt vår definition ingår i gruppen som varken arbetade eller studerade under det år de fyllde 24 år. Av figur 1.6 framgår att andelen som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder är högre bland unga föräldrar än bland övriga unga. Detta gäller såväl bland de som genomgått minst en treårig gymnasieutbildning som bland de som inte gjort det. Bland de som inte genomgått en treårig gymnasieutbildning är det en 8 procentenheter större andel unga föräldrar som befinner sig i gruppen som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder och bland de som genomgått treårigt gymnasium är det en 7 procentenheter större andel unga föräldrar som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder.

Figur 1.6 Andel unga som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder. Efter uppnådd utbildningsnivå samt efter huruvida man fått barn före 20 års ålder eller inte. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

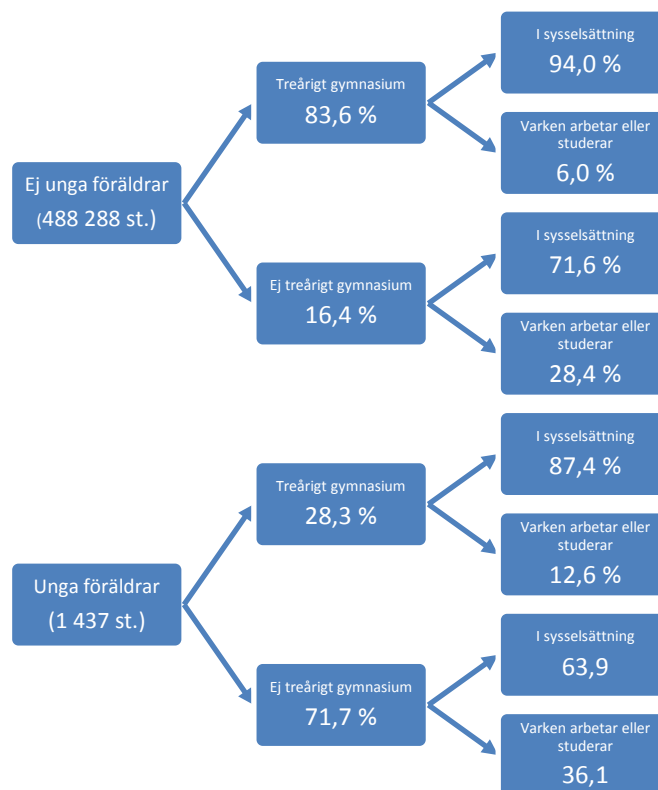
Kommentar: Med unga föräldrar avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Andel unga som varken arbetar eller studerar samt avslutad treårig gymnasieutbildning har uppmätts det år individerna fyllt 24 år (2005–2009). I statistiken för unga som varken arbetar eller studerar tas hänsyn till arbetspendling till Danmark och Norge. Individer för vilka uppgifter saknas i utbildningsregistret ingår inte i underlaget.

Även figur 1.7 illustrerar hur andelen unga som varken arbetar eller studerar varierar mellan unga som blir föräldrar tidigt och de som inte blir det samt utifrån uppnådd gymnasieutbildning eller inte. Det framgår av figuren att uppnådd utbildningsnivå, definierat som att ha uppnått minst en treårig gymnasieutbildning, i sig tycks ha en större betydelse för sannolikheten att befinna sig i gruppen som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder än enbart det faktum att man blivit förälder innan man fyllt 20 år. Andelen som varken arbetar eller studerar skiljer sig mer än 20 procentenheter mellan de som genomgått treårigt gymnasium och de som inte gjort det bland såväl unga föräldrar som bland de som inte blivit föräldrar tidigt.

På samma sätt som i figur 1.6 ökar sedan andelen unga som varken arbetar eller studerar med 7–8 procentenheter ytterligare bland unga föräldrar oberoende av om man genomgått treårigt gymnasium eller inte. Det skulle dock vara något felaktigt att dra slutsatsen att företeelsen ungt föräldraskap ”endast” skulle bidra med 7–8 procentenheter större andel som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder.

Som visas här och tidigare i kapitlet framgår det tydligt att det är mycket vanligare bland unga föräldrar att inte ha genomgått treårigt gymnasium. Det är troligt att ett ungt föräldraskap även påverkar själva förutsättningarna för individen att genomgå gymnasiet. Ett ungt föräldraskap tycks alltså påverka både sannolikheten att genomgå en gymnasieutbildning och möjligheten att söka sig vidare i utbildningssystemet. Det tycks också påverka sannolikheten att få ett arbete.

Två spår som vi inte haft möjlighet att undersöka i detta sammanhang är dels hur studieresultatet påverkar möjligheterna att etablera sig i form av arbete eller studier, dels vad de unga föräldrarna som varken arbetar eller studerar gör i stället. Unga föräldrar som genomgår treårigt gymnasium uppvisar svagare studieresultat än genomsnittet och detta skulle kunna förklara de fortsatta svårigheterna att etablera sig (bilaga 3, tabell A8).

Figur 1.7 Andel unga föräldrar respektive inte unga föräldrar som uppnått minst treårig gymnasieutbildning samt andel med respektive utan treårig gymnasieutbildning som är i sysselsättning respektive ingår i gruppen som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder. Procent.

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.
 Kommentar: Med unga föräldrar avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Andel unga som varken arbetar eller studerar samt avslutad treårig gymnasieutbildning har uppmätts det år individerna fyllt 24 år (2005–2009). I statistiken för unga som varken arbetar eller studerar tas hänsyn till arbetspendling till Danmark och Norge. Individer för vilka uppgifter saknas i utbildningsregistret ingår inte i underlaget.

2 Unga föräldrars situation

Unga utan utbildning har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden (Ungdomsstyrelsen 2011a). Det är därför av stor vikt att unga föräldrar återupptar och slutför sin gymnasieutbildning efter föräldraledigheten. För att unga ska kunna fullfölja gymnasiet vid en graviditet och vid föräldraskap krävs ändrade regler på nationell nivå och större flexibilitet i kommunerna. Även ökad förståelse och bättre bemötande inom skolan är viktiga faktorer. Detta avsnitt lyfter och diskuterar frågeställningar som framkommit i möten med Stockholms stadsmission i samband med arbetet med stödmaterialet *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* (2011b) samt i referensgruppsmöten med Socialstyrelsen och Skolverket om inget annat anges.

2.1 Fördomar och attityder

Unga föräldrar återkommer ofta själva till vuxenvärldens attityder. De uppfattar ofta att deras beslut att bli föräldrar ifrågasätts och att de möts av attityden att det kommer att bli problem, bland annat från anhöriga, skolan, socialtjänsten och arbetsförmedlingen. Inte sällan upplever unga föräldrar att de måste bevisa att de duger som föräldrar.

Många avstår från att delta i utbildningar för föräldrar i blandade åldrar. Det är inte ovanligt att de andra är lika gamla som den unges egna föräldrar och då de äldre diskuterar säkraste bilbarnstolen eller radhuspriset, har den unga föräldern kanske andra funderingar.

En del unga föräldrar har upplevt en negativ attityd till gravida elever och till dem som blir mammor under sin gymnasietid – en del har upplevt att skolpersonal har tyckt att det vore bäst om de avbröt sina studier. Andra har erfarenhet av skolor som varit mycket anpassningsbara och flexibla. Grunden måste vara att skolan ser de unga föräldrarna som en tillgång och inte som ett problem.

2.2 Medvetet bemötande

Ett bra bemötande från omvärlden är viktigt. Vuxenvärlden, inklusive skolan, behöver förstå hur avgörande det är med ett schyst och medvetet bemötande. Den unga föräldern är det lilla barnets viktigaste resurs och ska bemötas som just detta. Ökad förståelse och bättre bemötande inom skolan är viktigt för att unga föräldrar ska uppfatta att det är en självklarhet att komma tillbaka och återuppta sina studier. Det händer att elever som blir gravida inte uppfattar att de kan gå kvar i skolan utan tvärtom att de till och med borde sluta.

Vuxenvärldens fördomar och förutfattade meningar kan begränsa deras handlingsutrymme. En av de vanligaste frågorna unga föräldrar får när de tillkännager att de ska ha barn är *”Det var inte planerat – va?!”*. Detta är inte enbart en fråga, utan också ett påstående, som den unge dessutom förväntas hålla med om. Säg grattis istället!

Förutfattade meningar om unga pappors delaktighet i föräldraskapet kan också påverka bemötandet av en ung kille som ska bli eller är förälder. Sällan förväntas att en ung pappa ska vara föräldraledig och det kan vara så att det inte ens kommer till skolans kännedom att en kille är, eller är på väg att bli, pappa.

Temagruppen unga i arbetslivet har analyserat gruppen unga som varken arbetar eller studerar. I deras material finns uppgifter om hur stor andel som har varit hemma för omvårdnad av barn i mer än 7 månader av ett kalenderår. Av de som var under 20 år och var hemma för omvårdnad av barn (1,4 procent av gruppen som helhet) var samtliga tjejer. I den äldre åldersgruppen, 20–25 år, bestod skillnaden mellan könen, drygt 6 000 kvinnor i åldersgruppen var hemma för omvårdnad av barn, medan motsvarande antal män var 29 individer (Temagruppen unga i arbetslivet 2011). I mötet med unga pappor är det därför viktigt att professionella som möter dem utgår från att papporna vill och kan vara ansvarstagande föräldrar. Genom att inkludera unga pappor i ansvarstagandet för barnet kan unga mammors möjlighet till studier öka. I arbetet med stödmaterialet och konferenserna har vi fokuserat på just detta – att som professionell öka sin medvetenhet om vilka signaler man skickar ut och vad dessa kan betyda för den unga föräldern.

2.3 Samverkan mellan myndigheter

Skolan kan inte lösa allt som hindrar en elev från att fullfölja sin utbildning. En elev som ska bli förälder kan behöva olika former av stöd vid olika tidpunkter, från det att graviditeten blir känd till dess att gymnasieutbildningen är avslutad. Därför blir samverkan mellan skolan och andra kommunala aktörer som den unge kan komma i kontakt med nödvändig, exempelvis barnmorskemottagningen, kommunens informationsansvar och barnavårdscentralen.

Det är även viktigt att kommunen kan erbjuda riktade insatser till unga föräldrar som öppen förskola med särskilda öppettider för dem, speciella grupper på barnmorskemottagningen eller att ideella organisationer har verksamhet för unga föräldrar. Insatserna varierar dock över landet, dels beroende på underlaget, det vill säga antal unga föräldrar, dels på vilken typ av verksamhet kommunen väljer att bedriva. De verksamheter som bedrivs har i regel inte fokus på skolgången, mer än att skolan och framtidsplaner självklart diskuteras. Det är därför viktigt att skolan signalerar att eleven är välkommen tillbaka till gymnasieskolan och att det kan gå att kombinera föräldraskap och skolgång. Gymnasieskolan är dock inte ett alternativ för alla efter det att de blivit föräldrar. Avståndet till övriga elever kan kännas för stort och behovet av gemenskap och ett annat studietempo kan göra att andra lösningar måste finnas.

2.4 Ekonomin är viktigast av allt

Ekonomin är den faktor som många unga föräldrar och verksamheter som möter unga föräldrar anger som den enskilt viktigaste faktorn för om den unga föräldern fullföljer sin utbildning eller inte. Föräldrarna (till den unga föräldern) är försörjningspliktiga om den unge är under 18 år och i de fall den unge går i gymnasiet till dess den unge fyllt 21 år (7 kap. 1 § föräldrabalken). Det finns flera svårigheter i detta. Om man är över 18 år och efter föräldraledigheten återupptar sina studier övergår det ekonomiska ansvaret till den unga förälderns egna föräldrar. Försörjningsplikten omfattar då endast det egna barnet och inte barnbarnet. Ursprungsfamiljen kanske inte alls har ekonomiska förutsättningar för att försörja ytterligare en person. Det finns därmed inget som garanterar en säker försörjning för det lilla barnet. Detta kan innebära att den unga föräldern avstår från att fullfölja sin gymnasieutbildning på grund av alltför osäkra ekonomiska förutsättningar.

Unga nyblivna föräldrar kan även ha behov av en egen bostad. Det kan finnas flera skäl till detta. Det boende som fungerade för en tonåring kanske inte fungerar för en tonårsförälder med en liten bebis. I vissa fall kan det vara svårt för den unga föräldern att bo kvar hemma med sitt barn på grund av att föräldraskapet kan ha inneburit konflikter inom ursprungsfamiljen. Dessutom kan boendet hemma hos föräldrarna försvåra ett delat ansvar för barnet med den andra föräldern. De unga föräldrarna kan ha svårt att finansiera ett eget boende då de fortfarande går i gymnasiet. Tiden med föräldrapenning ger den unga föräldern en annan ekonomisk situation som i vissa fall helt eller delvis kan finansiera ett eget boende.

När föräldrapenningen är slut förändras även den ekonomiska situationen för den unga föräldern. Det kan vara svårt för ursprungsfamiljen att försörja både barn och barnbarn i ett separat boende under tiden som barnet (den unga föräldern) fullföljer sin utbildning. Detta kan leda till att den unga föräldern känner sig tvungen att flytta hem igen, då denne återgår till studier. Eftersom föräldrarna enligt lag är försörjningspliktiga för sitt barn enligt vad som beskrivits ovan och unga inte kan söka studiemedel om de är under 20 år¹ kan just ekonomin kopplat till boendesituationen upplevas som ett hinder för att återgå till studierna.

Trots att det saknas lagstöd för att få försörjningsstöd under den tid man går i gymnasieskolan varierar bedömningarna och undantag görs. Den enskilda ekonomin ligger helt utanför skolans ansvarsområde. I mötet med en ung gravid tjej eller en nybliven mamma eller pappa kan det dock vara viktigt att känna till vilka ekonomiska utmaningar som de unga föräldrarna står inför och som sannolikt påverkar deras beslut att komma tillbaka till gymnasieskolan. Det blir svårt att fokusera på studier om man inte har ekonomin tryggad, och det blir svårt att fortsätta studera om ekonomin kraftigt försämras.

2.5 Under 20?

Utöver ekonomin kan det vara ett problem att fullfölja skolan då det kan vara svårt att få föräldraledighet och dagisplats att passa med terminsstarterna. En möjlighet skulle kunna vara att läsa på komvux för att där kunna påbörja kurser under terminens gång och/eller avsluta de kurser som saknas i ett annat upplägg än det som finns inom gymnasieskolan. Är den unge under 20 år och inte har avslutat ett nationellt program i gymnasieskolan saknas möjligheter till studier på gymnasial vuxenutbildning, då dessa tidigast får inledas andra kalenderhalvåret det år personen fyller 20 år (20 kap. 20 § skollagen). Inte heller kan en elev som är under 20 år få studiemedel² och med det möjlighet att söka särskilt tillägg för barn från Centrala studiestödsnämnden, vilket är möjligt för de som är över 20 år.

Unga föräldrars ofta svaga ekonomi kan göra det svårare för dem än för andra att slutföra sin gymnasieutbildning. Detta kan leda till att de i stället söker arbete då föräldrapenningen är slut. Sannolikheten är då stor att dessa unga hamnar i korta osäkra anställningar med hög risk för arbetslöshet. Även i detta fall spelar ålder en roll. Unga föräldrar under 20 år har inte rätt till a-kassa vid arbetslöshet, vilket gör att försörjningsstöd blir deras enda möjlighet till försörjning till dess de fått ett nytt jobb.³ Just åldern sätter käppar i hjulet för att fortsatta studier ska kunna genomföras.

¹ Se avsnitt 2.5 Under 20?

² <http://www.csn.se/komv-folkh-gymn/studiemedel> hämtad 2012-01-18.

³ <https://www.alfakassan.se/Villkor> hämtad 120126.

3 Erfarenhetsspridning

Ungdomsstyrelsen har inom ramen för uppdraget genomfört två spridningskonferenser under namnet *Liten, men viktig*. Konferenserna ägde rum i Malmö den 5 december och i Stockholm den 6 december 2011.

Konferensdagarna gav en bild av unga föräldrars situation, hur det är att vara ung och förälder och både vilka fördomar och vilket stöd man som ung förälder kan mötas av. Länspolismästare Carin Götblad berättade om sina erfarenheter av att bli mamma som 17-åring och Stockholms stadsmission presenterade sin verksamhet som riktar sig till unga föräldrar och hur man kan jobba motiverande och stärkande. Stor vikt lades vid bemötande eftersom just negativt bemötande och fördomar kan påverka unga föräldrars handlingsutrymme, precis som hos vilken tonåring som helst.

Skolinspektionen medverkade och redogjorde för de lagrum som kan ge en elev möjlighet till viss flexibilitet i studierna och två skolor som erbjuder sådan undervisning, Onlineskolan i Göteborg och Norra Djurgårdsgymnasiet i Stockholm, presenterade sina verksamheter. Konferensdagarna avslutades med ett öppet samtal, med möjlighet att ställa frågor till både medverkande föreläsare och andra deltagare. Stödmaterialet *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* delades ut till samtliga (se program i bilaga 2).

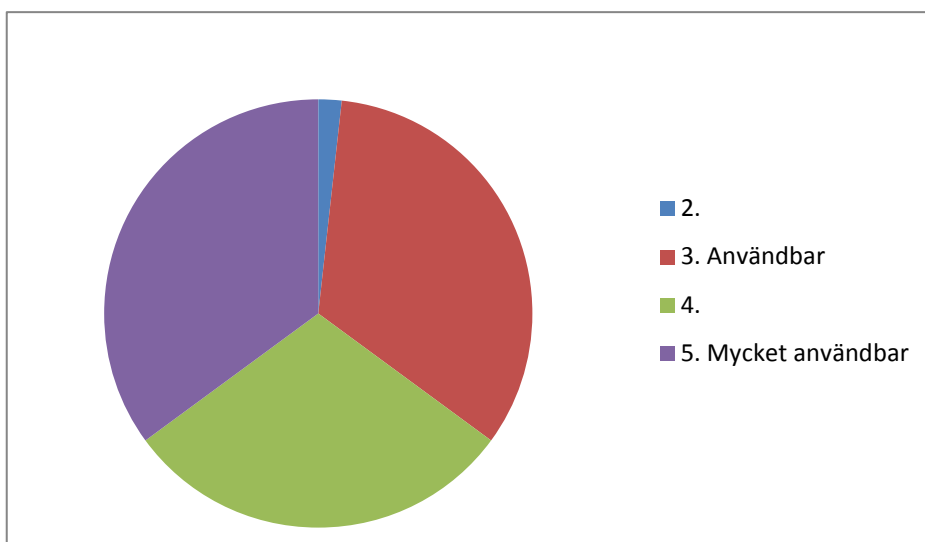
Vilka deltog

Vid konferenserna deltog rektorer, pedagoger, elevhälsa och syokonsulenter från skolan, socialsekreterare, personal från försäkringskassan, ideella föreningar samt politiker. Totalt deltog cirka 140 deltagare, något fler vid konferensen i Stockholm än i Malmö. Majoriteten var kvinnor. Det fanns en viss spridning nationellt men majoriteten av deltagarna kom från orten för konferensen.

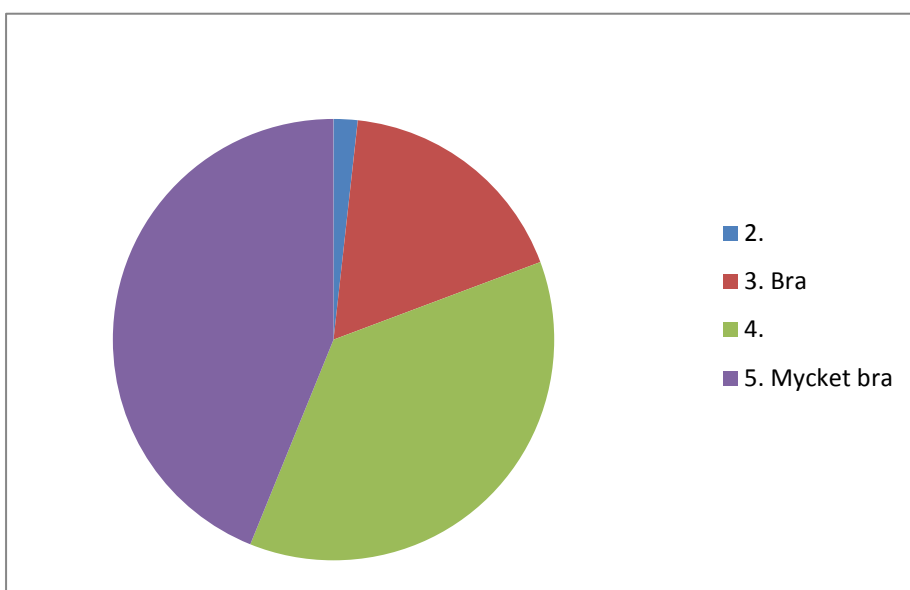
Att inte fler deltog kan bero på att det inte är så vanligt, fördelat på enskilda skolor, att möta unga som avbryter sina studier på grund av barnafödande eller föräldraskap. Det finns inte heller någon nationell organisering av verksamheter för unga föräldrar, vilket hade varit en naturlig ingång för att marknadsföra en konferens. De nationella verksamheter som finns, till exempel ungdomsmottagningar och barnmorskemottagningar möter inte enbart unga föräldrar som avbryter skolan.

Vad tyckte deltagarna

Konferenserna var dock väldigt uppskattade av deltagarna, både som kompetenshöjning och som forum för att diskutera utmaningar och svårigheter med kollegor som också möter unga föräldrar i sin yrkesroll. Många uttryckte spontana kommentarer om att det var lärorikt och uppskattade de verktyg till bemötande som de fått ”*påverkar verkligen min verksamhet direkt*” och ”*jag ska verkligen tänka på hur jag bemöter unga föräldrar*”. Efter varje avslutad konferens fick deltagarna svara på en webbenkät för att utvärdera arrangemanget. Frågorna rörde såväl enskilda föreläsare som konferensen i sin helhet och var graderade på en femgradig skala där 5 motsvarar det bästa omdömet. Resultatet var positivt. Ett urval av svaren redovisas i figur 3.1 och 3.2.

Figur 3.1 Anser du att kunskapen du fått genom utbildningsdagen Liten men viktig är användbar i ditt arbete?

Figur 3.2 Vad är ditt helhetsintryck av utbildningsdagen?

4 Stödmaterialiet *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?*

Enligt uppdraget skulle Ungdomsstyrelsen utarbeta och sprida ett stödmaterial riktat till skolhuvudmän och andra relevanta målgrupper. Det resulterade i stödmaterialiet *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* (Ungdomsstyrelsen 2011b) och vänder sig till de som möter elever som är eller ska bli föräldrar. Det kan vara en rektor, skolkurator, studie- och yrkesvägledare eller personal inom kommunal förvaltning som arbetar med skolfrågor. Materialet ska beskriva målgruppens behov och skolans möjligeter till stödjande insatser. Syftet med stödmaterialiet är att öka förståelsen för unga föräldrars situation så att de får bättre möjligheter att slutföra sina studier i grund- och gymnasieskolan.

Sammanfattning av innehållet

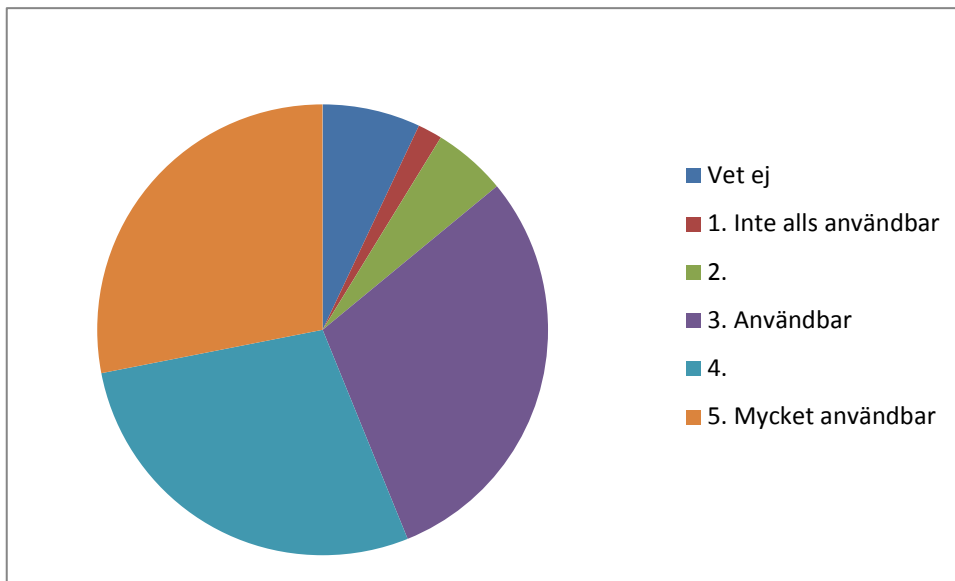
Gravid i plugget – vad kan skolan göra? beskriver unga föräldrars situation och utbildningsnivå, tar upp bemötande, studieplanering, samverkan samt yttre faktorer som påverkar den unga föräldrarnas liv. Materialet har sin utgångspunkt i skolan, det vill säga på vilket sätt skolan kan vara den part som initierar ett samarbete eller vägleder en elev vidare, utan att hålla skolan ansvarig för allt som sker runt en ung förälder.

Stödmaterialiet betonar just bemötandet, vilket nämnts tidigare. Vad är viktigt att tänka på som vuxen i samtal med en elev som är eller ska bli förälder? Hur pratar man om delad föräldraledighet och om nätverket runt omkring den blivande föräldern? Det innehåller tips på hur man kan fråga och vad som är viktigt att tänka på i samtal med unga föräldrar, före, under och efter föräldraledigheten. Dessutom lyfts en del lagrum fram som kan ge möjligheter till individuell studieplanering. Även det kommunala uppföljningsansvaret berörs, vem som ansvarar för kontakt och planering under den tid som eleven är föräldraledig. Materialet ger också exempel på alternativa studieformer som har erfarenhet av att ge undervisning och stöd till unga föräldrar.

En förhoppning är att materialet ger skolan stöd att kunna uppmuntra en ung förälder att återgå till studier och att man redan innan föräldraledigheten planerar för att eleven ska komma tillbaka till skolan och inte för ett definitivt avhopp.

Spridning

Stödmaterialiet togs fram i samarbete med Stockholms stadsmission, som har lång erfarenhet av att bedriva verksamhet för unga föräldrar. Arbetet inleddes med en dialog med Skolverket och Socialstyrelsen. Skolverket har även faktagranskat och godkänt den skriftliga broschyren som trycktes i 5 000 exemplar. Broschyren har skickats per post till alla högstadies- och gymnasieskolor i hela Sverige samt delats ut vid ovan nämnda konferenser. Konferensdeltagarna fick också ge ett första omdöme om materialet på en femgradig skala i tidigare nämnda webbenkät (figur 3.3).

Figur 3.3 Tror du att stödmaterialet *Gravid i plugget* kan vara användbart i ditt arbete?

Broschyren *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* kan beställas kostnadsfritt från Stockholms stadsmision och Ungdomsstyrelsen samt laddas ner från Ungdomsstyrelsens webbplats (bilaga 4).

5 Utvecklingsområden

Som tidigare nämnts har myndigheten under arbetets gång stött på en hel del hinder som kan orsaka problem för unga som får barn före 20 års ålder. Vi har även fått ett antal brev från privatpersoner (bilaga 5).

Regeringsuppdraget handlar i huvudsak om unga föräldrars möjligheter att fullfölja sin skolgång. Men för att kunna göra det måste de andra delarna av livet som ekonomi och barnomsorg fungera. Ungdomsstyrelsen har under arbetets gång identifierat en rad utvecklingsområden. Det är vår uppfattning att förändringar inom dessa områden skulle kunna underlätta skolgången och livet för en ung förälder:

Ordnad ekonomi

Precis som för alla andra är en trygg ekonomi viktig för att få vardagen att gå ihop för en ung förälder. Under föräldraledigheten får denne precis som alla andra föräldrapenning som ska täcka utgifterna för en liten bebis. När den unga föräldern går tillbaka till studierna förändras de ekonomiska villkoren, endast studiehjälp⁴ kvarstår. Övrig försörjning är den unga föräldrarnas egna föräldrar ansvariga för upp till eleven är 18 år eller 21 år om den unge studerar på gymnasiet.

Att ursprungsfamiljen under alla omständigheter är försörjningspliktig för den unge upp till det att personen fyller 21 år, om den unge går i gymnasiet, är problematiskt om det leder till att den unge inte kan få samhällets stöd. Långt ifrån alla familjer har kapacitet eller tillräckligt goda relationer för att stötta en ung förälder i både studier och föräldraskap. Konflikter mellan den unga föräldern och båda eller den ena av dennes föräldrar kan göra det svårt att be om ekonomisk hjälp för att slutföra gymnasiet. Att som ung få möjlighet till ekonomiskt stöd från andra håll än familjen skulle underlätta unga föräldrars möjlighet att med ordnad och rimlig ekonomi kunna fullfölja skolan.

Det finns flera områden där det skulle kunna vara möjlighet att göra förändringar till de unga föräldrarnas fördel. Dels inom studiemedelsreglerna, dels genom regleringen av de mer flexibla studieformerna på komvux. Även ekonomiskt bistånd från socialtjänsten kan vara ett sätt att säkra försörjning under tiden den unge slutför gymnasiet. Idag finns inget lagstöd för att unga med barn ska ha rätt till försörjningsstöd, främst med hänvisning till ursprungsfamiljens försörjningsplikt och på grund av att studiemedel är det ekonomiska stöd som erbjuds under studietiden. En effekt är att unga föräldrar hoppar av gymnasiet eftersom de inte har rätt att studera med försörjningsstöd. Detta kanske inte heller ska vara en rättighet men undantag görs och att unga föräldrar möts av olika beslut beroende på var de bor. Det talar för att det borde finnas nationella riktlinjer gällande möjlighet till försörjningsstöd för unga föräldrar som fått barn före 20 år ålder och går i gymnasiet.

⁴ Studiehjälp består av studiebidrag på 1 050 kronor samt extra tillägg och inackorderingstillägg. De två senare måste sökas och kan beviljas i särskilda fall. Studiehjälp är till för de som studerar på heltid och är under 20 år Centrala studiestödsnämndens webbplats www.csn.se hämtad 120118.

Flexibilitet kring studier och studiemedel

En person som är över 20 år och studerar har möjlighet att få studiemedel via Centrala studiestödsnämnden. Föräldrar som är över 20 år och studerar har även möjlighet att ansöka om extra tillägg och den som är över 25 år och studerar på grundskole- eller gymnasienivå, och inte har gymnasiekompetens sedan tidigare, har även möjlighet att få ett högre bidrag⁵. Ett rimligt undantag borde vara att även unga föräldrar under 20 år skulle kunna omfattas av samma möjligheter. Detta skulle underlätta och möjliggöra en trygg försörjning för de unga föräldrar som vill avsluta sina studier.

Unga kan inte heller studera på komvux före 20 års ålder. Även här skulle det vara rimligt att göra undantag för unga som fått barn före 20 års ålder. För unga föräldrar som kanske har fått sluta mitt i en termin med endast ett fåtal kurser kvar bör möjligheten till mer flexibla studier kunna erbjudas inom komvux om detta inte är möjligt inom den ordinarie gymnasieskolan. Det kan vara svårt att anpassa föräldradigheten till skolans terminer, vilket kan skapa onödiga hinder för föräldern att återgå till sina studier. Om möjligheten till studier på komvux fanns skulle en ung förälder kunna läsa en enstaka kurs i väntan på terminsstart. Detta skulle kunna leda till att den unge bevarar studieintresset och göra det enklare för denne att komma in i gymnasieskolan igen.

Barnomsorg

En förutsättning för att kunna återgå till studierna är också att barnomsorgen är ordnad. I skollagen anges att ett barn måste vara ett år för att få tillträde till förskoleplats och undantag görs endast om barnet av fysiska, psykiska och eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola (8 kap. 5 och 7 §§ skollagen). För de allra flesta är det önskvärt att barnet är hemma med sin/sina föräldrar tills de är ett år eller mer, föräldrapenningen är beräknad att räcka just så länge (förutsatt att alla dagar kan utnyttjas). Men skulle det vara så att en skoltermin börjar just innan barnet är ett år kan det eventuellt bli ett problem. Det skulle vara möjligt att genom ändrad lagstiftning göra undantag för unga som fått barn före 20 års ålder och deras barn.

Stöd av nätverk och föräldrapenning

Föräldrar har rätt till föräldrapenning i 480 dagar per barn. Den som har ensam vårdnad har rätt till alla dagarna, i annat fall har båda föräldrarna rätt till minst hälften var förutsatt att minst 60 dagar utnyttjas av den ena föräldern⁶. Familjekonstellationen kring en ung förälder eller ett ungt föräldrapar kan se olika ut och möjligheten för ursprungsfamiljen att ställa upp och hjälpa till varierar. Det kan dock finnas unga föräldrar som fått barn före 20 års ålder som skulle vara hjälpta av att kunna överlåta en del av föräldradagarna på en närstående, till exempel sin egen mamma eller pappa, i de fall deras livssituation skulle tillåta det. Med den rätten skulle till exempel mor- eller farföräldrarna kunna ta hand om ett barnbarn medan den unga föräldern går i skolan. Detta är idag möjligt att göra när det gäller *tillfällig föräldrapenning* vid vård av barn, men inte när det gäller den ordinarie föräldrapenningen.

⁵ Studiemedel består av bidrag och lån. Det kan fås från och med andra halvåret det år den unge fyller 20 år och studerar på högskola, komvux, folkhögskola eller gymnasium samt studerar på minst 50 procent. Utöver studiemedel kan en person ansöka om extra tillägg för barn, tilläggs lån och merkostnadslån. Det finns även möjlighet till ett högre bidrag från det år personen fyller 25 år om denne studerar på grundskole- eller gymnasienivå och inte har gymnasiekompetens sedan tidigare Centrala studiestödsnämndens webbplats www.csn.se hämtad 120120.

⁶ Försäkringskassans webbplats www.forsakringskassan.se hämtad 120126.

Ökad kunskap i kommunen

Om en elev i gymnasieskolan avbryter sina studier, är skolan skyldig att anmäla ett planerat studieuppehåll till den kommun där eleven bor, så kallad hemkommun, då den kommunen blir ytterst ansvarig för eleven enligt lagen om informationsskyldighet (skollagen 29 kap. 9 §). En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder. Dock finns det vissa otydligheter i detta uppdrag då kommunerna inte är skyldiga att erbjuda unga som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år lämpliga individuella åtgärder utan endast ska hålla sig informerade *i syfte* att kunna erbjuda dessa åtgärder. Det finns därmed en risk att denna otydlighet påverkar de insatser som kommunen faktiskt erbjuder.

Ungdomsstyrelsen har tidigare föreslagit att det bör övervägas om det kommunala informationsansvaret borde omfatta alla unga upp till 25 år (Ungdomsstyrelsen 2009b). Att utöka informationsansvaret aktualiserar dock flera frågor om vilka resursmässiga förutsättningar som kommunerna har (Temagruppen unga i arbetslivet 2011). Unga föräldrar får i många fall ett studieuppehåll som sträcker sig över 20-årsstrecket, vilket utifrån detta perspektiv skulle kunna vara ett argument för att förlänga det kommunala informationsansvaret till att inkludera de som under sin skolgång får barn. Kommunens kännedom om unga föräldrar och deras livsvillkor behöver bli bättre. Ökad kunskap kan skapa bättre förutsättningar för kommunen att kunna erbjuda lämpliga och riktade åtgärder till unga föräldrar under föräldraledigheten och föra en dialog om hur en ung förälder kan återgå till skolan. Ungdomsstyrelsens stödmaterial *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?* (Ungdomsstyrelsen 2011b) kan vara en väg att upplysa de enheter som arbetar med informationsansvaret om just detta men även fortsatt erfarenhetsinsamling och olika utbildningsinsatser skulle kunna vara en väg.

Även om det är hemkommunen som har informationsansvaret för en elev som är föräldraledig, är det ändå viktigt att skolan signalerar att eleven är välkommen tillbaka. Skolan skulle kunna boka in ett personligt möte någon månad innan den föräldralediga planerar att återkomma i studier. Mötet kan hållas på skolan eller på ett ställe som eleven själv väljer. Det är viktigt att eleven känner sig inkluderad i skolans värld under sin ledighet och att hon eller han känner sig välkommen tillbaka. Att ge skolpersonal och personal inom kommunen samma information och kompetenshöjande insatser kan därför vara bra för att tydliggöra att ansvaret är och bör vara delat.

6 Referenser

Tryckta referenser

Integrationsverket (2007). *Närmar sig och fjärrmar sig*. Norrköping: Integrationsverket.

Temagruppen unga i arbetslivet (2011). *Unga som varken arbetar eller studerar – hur många är de och vad gör de?* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Utbildningsdepartementet (2011). Regeringsuppdrag (U2011/4664/UC).

Ungdomsstyrelsen (2008). *Fokus 08 – En analys av ungas utanförskap*, Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2009a). *Vägarna in – Arbetet med unga i kommuner med lokala utvecklingsavtal*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2009b). *Fokus 09 – Metoder för att bryta ungas utanförskap – exempel från Europa*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2011a). *Ung idag 2011*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2011b). *Gravid i plugget – vad kan skolan göra?*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Lagar

SFS (1943:381) Föräldrabalken

SFS (2010:800) Skollagen

Elektroniska källor

Alfakassan

www.alfakassan.se

Centrala studiestödsnämnden

www.csn.se

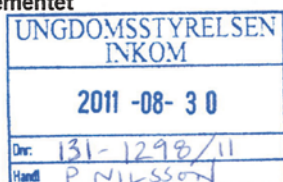
Försäkringskassan

www.forsakringskassan.se

Bilaga 1 Regeringsuppdraget

Utbildningsdepartementet

Regeringsbeslut II:5

2011-08-25

U2011/4664/UC

Ungdomsstyrelsen
Box 17801
118 94 Stockholm

Uppdrag att genomföra insatser i syfte att främja unga föräldrars möjligheter att slutföra sin utbildning

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Ungdomsstyrelsen att under 2011 genomföra insatser i syfte att främja unga föräldrars möjligheter att slutföra sin utbildning i grund- och gymnasieskolan. Inom ramen för uppdraget ska Ungdomsstyrelsen undersöka hur stor andel av de som får barn före 20 års ålder som inte fullföljer sin skolplikt eller gymnasieutbildning. Myndigheten ska även utarbeta och sprida ett stödmaterial riktat till skolhuvudmän och andra relevanta målgrupper. Materialet ska beskriva målgruppens behov och skolans möjligheter till stödjande insatser. Slutligen ska Ungdomsstyrelsen sprida dessa kunskaper genom minst en nationell konferens.

Ungdomsstyrelsen ska samråda med Statens skolverk samt andra relevanta myndigheter och organisationer. För uppdragets genomförande får Ungdomsstyrelsen disponera högst 1 800 000 kronor. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagsposten 11 Särskilda jämställdhetsåtgärder – del till Ungdomsstyrelsen.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2012 i en skriftlig rapport till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Rapporten ska innefatta en analys av genomförda insatser och deras resultat samt en redovisning av hur medlen har använts.

Skälen för regeringens beslut

Ungdomar utan utbildning har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och det är därför viktigt att minska och förebygga avhopp från skolan.

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 16

Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-21 68 13

E-post: registrator@education.ministry.se

För att göra detta behöver skolan kunna erbjuda stöd med utgångspunkt i elevernas individuella förutsättningar. Att få barn i unga år innebär alltför ofta att skolgången avbryts, vilket kan medföra en högre risk för långvarigt utanförskap. Både utredningen Unga utanför (SOU 2003:92) och Integrationsverkets rapport *Närmar sig och fjärmar sig* (Integrationsverkets stencilserie 2007:12) pekar på att unga föräldrar riskerar att hamna utanför både arbetsmarknad och utbildningssystem i högre utsträckning än andra ungdomar. Andelen unga föräldrar tycks enligt Ungdomsstyrelsens uppföljningar också vara betydligt högre i socialt utsatta områden jämfört med i övriga riket. Regeringen menar att insatser för att förebygga och bryta långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd är grundläggande för att förhindra att föräldrar och deras barn hamnar i ekonomisk utsatthet.

Ungdomsstyrelsen fick 2007 ett regeringsuppdrag när det gäller unga föräldrars återinträde i utbildning eller på arbetsmarknaden. Inom ramen för det uppdraget genomförde myndigheten ett antal konferenser riktade till arbetsförmedlare, barnmorskor, socialtjänstemän, studie- och yrkesvägledare m.fl. samt producerade en broschyr med tips och råd till unga föräldrar. Uppdraget redovisades i rapporten *Unga föräldrar – studier och arbete* (Ungdomsstyrelsens skrifter 2009:1). I rapporten framhåller Ungdomsstyrelsen behovet av ytterligare insatser på området. Bland annat pekar myndigheten på att unga kvinnor kan behöva särskilt stöd för att kunna fullfölja sin skolgång vid en graviditet. Enligt Ungdomsstyrelsen kan det också krävas särskilda insatser för att ge unga som avbryter sina studier på grund- eller gymnasieskolan för att föda barn, goda möjligheter att återuppta sin utbildning efter föräldraledigheten. Vidare kan även unga föräldrar med små barn behöva särskilt stöd för att slutföra sin utbildning.

En kommun är enligt skollagen (2010:800) skyldig att löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder. Skyldigheten gäller för ungdomar som inte studerar på, eller har fullföljt, en gymnasieutbildning.

Fler unga kvinnor än unga män skaffar barn före 20 års ålder och en stor del av dessa unga föräldrar är ensamstående. Enligt Statistiska centralbyrån fanns det nästan 6 000 föräldrar i åldrarna 12 till 20 år i Sverige 2010, knappt 4 700 av dessa var unga kvinnor. Varje år föds enligt samma statistik omkring 1 300 barn av en mamma som är under 20 år gammal. Bland dessa unga kan det också finnas personer med utländsk bakgrund som är nyanlända till Sverige, som kan behöva uppmärksammas särskilt.

Mot denna bakgrund bör Ungdomsstyrelsen ges i uppdrag att genomföra insatser i syfte att främja unga föräldrars möjligheter att slutföra sin utbildning i grund- och gymnasieskolan.

På regeringens vägnar

Nyamko Sabuni

Lena Jutdal

Kopia till

Statens skolverk
Sveriges Kommuner och Landsting

Bilaga 2 Konferensprogram

Program till Liten men viktig-konferenserna. Samma program genomfördes i Stockholm och i Malmö.

Program Stockholm 6 december

09.30 Kaffe/te och registrering

10.00 Ungdomsstyrelsen

Vårt uppdrag och vårt stödmaterial för skolan.

10.15 Carin Götblad, länspolismästare

Med egen erfarenhet som ung förälder och starkt engagerad i ungdomars livsvillkor.

11.15 Stadsmissionen

om sin verksamhet med unga föräldrar.

12.00 Vilket stöd får unga föräldrar i skolan?

Lis Mari Nilsson och Hanna Hessedahl presenterar sina c-uppsatser från Stockholms universitet, pedagogiska institutionen.

12.30 Lunch

13.30 Alf Johansson, Skolinspektionen

Vad gäller vid individuell studiegång? Vad säger lagen? Kan vi möta unga föräldrars behov?

14.15 Verksamhetsexempel

– Norra Djurgårdsgymnasiet och Online-skolan har särskild undervisning för unga föräldrar. Unga föräldrar berättar själva!

15.00 Kaffe/te

15.15 Diskussion

Samtal och frågor tillsammans med medverkande föreläsare och konferensdeltagare.

15.45–16.00 Ungdomsstyrelsen sammanfattar dagen.

Bilaga 3 Tabeller

Tabeller till avsnitt 1.

Tabell A1. Utbildningsnivå vid 20 års ålder bland unga som fått barn före 20 års ålder samt bland unga som inte fått barn före 20 års ålder efter kön. Procent

Utbildningsnivå	Kvinnor		Män		Totalt	
	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar
Högst grundskola	72,4	12,5	47,7	15,7	68,1	14,2
Gymnasieutbildning högst 2 år	6,8	4,5	8,1	6,1	7,1	5,3
Gymnasial utbildning minst 3 år	20,1	72,2	44,1	70,9	24,4	71,5
Eftergymnasial utbildning	0,6	10,8	0,0	7,3	0,5	9,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.
 Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2005 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 20 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 20 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 20 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Tabell A2. Utbildningsnivå vid 20 års ålder bland unga som fått barn före 20 års ålder samt bland unga som inte fått barn före 20 års ålder efter kön. Antal

Utbildningsnivå	Kvinnor		Män		Totalt	
	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar
Högst grundskola	752	35 149	106	46 703	858	81 852
Gymnasieutbildning högst 2 år	71	12 759	18	18 092	89	30 851
Gymnasial utbildning minst 3 år	209	202 826	98	210 698	307	413 524
Eftergymnasial utbildning	6	30 377	0	21 671	6	52 048
Totalt	1 038	281 111	222	297 164	1 260	578 275

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.
 Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2005 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 20 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 20 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 20 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Tabell A3. Utbildningsnivå vid 20 års ålder bland unga som fått barn före 20 års ålder samt bland unga som inte fått barn före 20 års ålder efter kön. Procent

Utbildningsnivå	Kvinnor		Män		Totalt	
	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar
Högst grundskola	77,4	13,8	57,9	17,1	73,6	15,5
Gymnasieutbildning högst 2 år	5,6	4,1	10,4	5,5	6,6	4,8
Gymnasieutbildning minst 3 år	16,4	71,8	31,7	71,5	19,4	71,6
Eftergymnasial utbildning	0,6	10,4	0,0	5,9	0,5	8,1

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 20 år (2001–2005). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 20 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 20 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Tabell A4. Utbildningsnivå vid 20 års ålder bland unga som fått barn före 20 års ålder samt bland unga som inte fått barn före 20 års ålder efter kön. Antal

Utbildningsnivå	Kvinnor		Män		Totalt	
	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar
Högst grundskola	826	32 887	150	43 241	976	76 128
Gymnasieutbildning högst 2 år	60	9 686	27	13 789	87	23 475
Gymnasieutbildning minst 3 år	175	171 097	82	180 879	257	351 976
Eftergymnasial utbildning	6	24 752	0	14 976	6	39 728
Totalt	1 067	238 422	259	252 885	1 326	491 307

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 20 år (2001–2005). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 20 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 20 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Tabell A5. Utbildningsnivå vid 25 års ålder bland unga som fått barn före 20 års ålder samt bland unga som inte fått barn före 20 års ålder efter kön. Procent

Utbildningsnivå	Kvinnor		Män		Totalt	
	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar
Högst grundskola	51,6	8,7	53,6	12,6	52,0	10,8
Gymnasieutbildning högst 2 år	21,4	5,0	12,3	6,2	19,7	5,6
Gymnasieutbildning minst 3 år	21,2	38,1	31,9	47,4	23,2	42,9
Eftergymnasial utbildning	5,8	48,2	2,2	33,8	5,1	40,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Tabell A6. Utbildningsnivå vid 25 års ålder bland unga som fått barn före 20 års ålder samt bland unga som inte fått barn före 20 års ålder efter kön. Antal

Utbildningsnivå	Kvinnor		Män		Totalt	
	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar	Föräldrar	Ej föräldrar
Högst grundskola	600	20 662	148	31 861	748	52 523
Gymnasieutbildning högst 2 år	249	11 736	34	15 595	283	27 331
Gymnasieutbildning minst 3 år	246	90 070	88	119 504	334	209 574
Eftergymnasial utbildning	67	113 779	6	85 081	73	198 860
Totalt	1 162	236 247	276	252 041	1 438	488 288

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Tabell A7. Andel unga föräldrar efter kön, bakgrund och utbildningsnivå vid 25 års ålder. Procent

Utbildningsnivå	Män		Kvinnor	
	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund
Högst grundskola	72,7	46,7	56,3	49,9
Gymnasieutbildning högst 2 år	10,4	13,2	24,8	20,2
Gymnasieutbildning minst 3 år	16,9	38,1	15,1	23,4
Eftergymnasial utbildning	0,0	2,0	3,9	6,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar avses här folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit. Med utländsk bakgrund avses här att man antingen själv är född i ett annat land än Sverige eller att båda ens föräldrar är det.

Tabell A8. Unga som var i åldern 15–19 år 2000 fördelat efter föräldraskap respektive icke föräldraskap 2000 samt efter utbildningsnivå samt huruvida de ingår i gruppen unga som varken arbetar eller studerar vid 24 års ålder. Procent och antal

	Ej föräldrar				Föräldrar			
	Ej 3-årigt gymnasium		Minst 3-årigt gymnasium		Ej 3-årigt gymnasium		Minst 3-årigt gymnasium	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Varken arbetar eller studerar	22 699	28,4	24 446	6,0	372	36,1	51	12,6
I arbete eller studier	57 155	71,6	383 988	94,0	659	63,9	355	87,4
Totalt	79 854	100,0	408 434	100,0	1 031	100,0	406	100,0

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga som fått barn före 20 års ålder avses folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Andel unga som varken arbetar eller studerar samt avslutad 3-årig gymnasieutbildning har uppmätts det år individerna fyllt 24 år (2005–2009). I statistiken för unga som varken arbetar eller studerar tas hänsyn till arbetspendling till Danmark och Norge. Individer för vilka uppgifter saknas i utbildningsregistret ingår ej i underlaget.

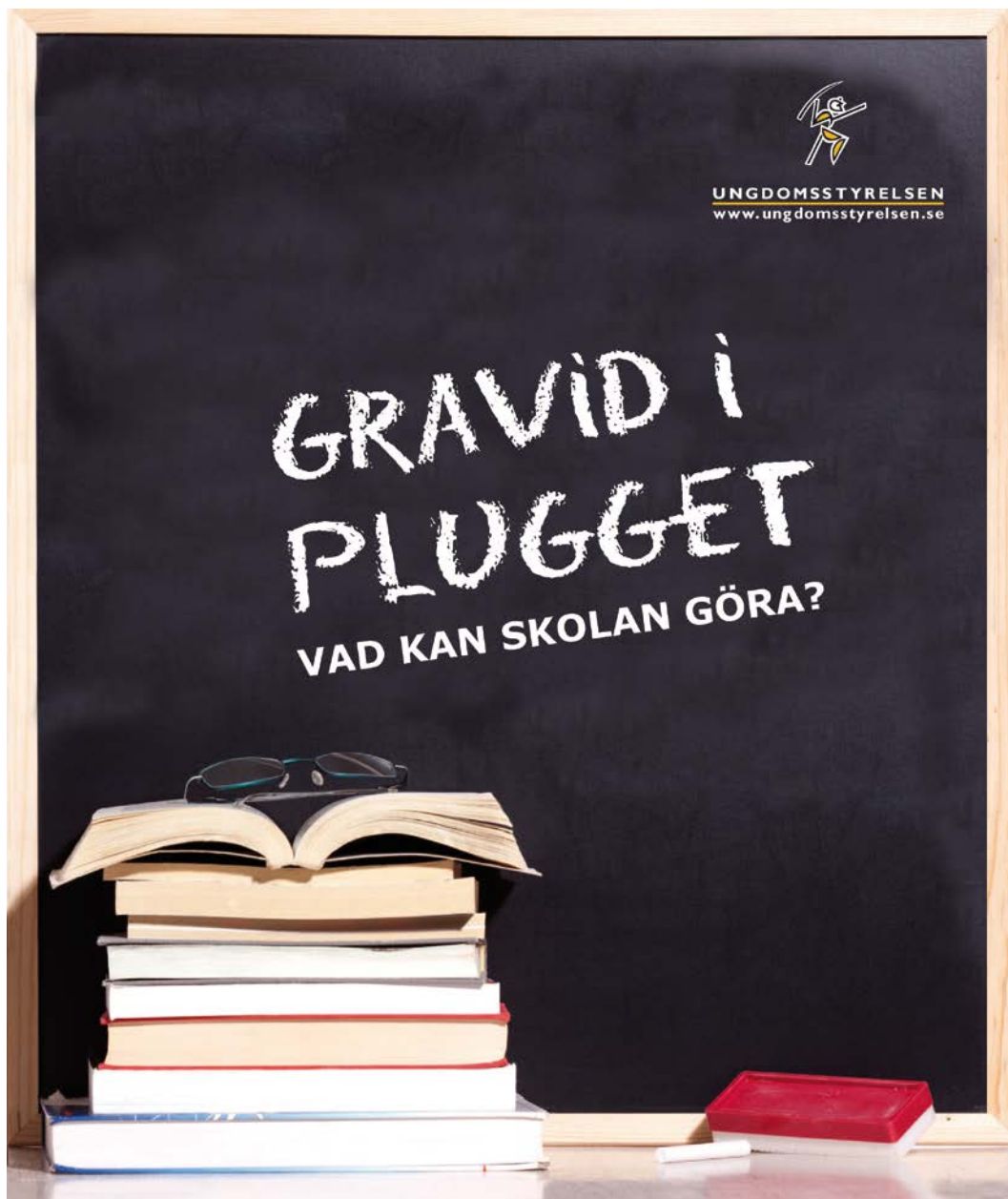
Figur A9. Andel unga föräldrar respektive ej unga föräldrar som uppnått minst treårig gymnasieutbildning vid 25 års ålder efter föräldrarnas utbildningsnivå och kön. Procent

Föräldrars utbildningsnivå	Unga föräldrar		Ej unga föräldrar	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Högst grundskola	23,4	17,6	64,5	72,5
Gymnasieutbildning	37,0	27,5	77,8	83,5
Eftergymnasial utbildning	45,2	42,9	89,4	93,2

Källa: Statistiska centralbyrån. Ungdomsstyrelsens bearbetning.

Kommentar: Med unga föräldrar avses här folkbokförda personer som 2000 var i åldern 15–19 år och hade barn. Utbildningsnivå avser avklarade studier det år respektive individ fyller 25 år (2006–2010). Med föräldrars utbildningsnivå avses i förekommande fall den av föräldrarna som uppnått den högsta nivån. Personer som inte återfanns i utbildningsregistret vid 25 års ålder eller för vilka uppgift saknas har räknats bort från underlaget. Att individer inte finns med i utbildningsregistret beror på att de inte var folkbokförda det år de fyllde 25 år, vilket kan bero på att de utvandrat eller avlidit.

Bilaga 4 Stödmaterialiet

Bilaga 5 Brev

Under arbetet med uppdraget kom några brev till myndigheten. Dessa har på olika sätt lyft strukturella problem som unga föräldrar måste förhålla sig till. Ungdomsstyrelsen har under arbetet tagit till sig den information som framkommit i breven och bifogar dem här som bilaga.

Från: Anna Järnebeck [<mailto:annajarnebeck@gmail.com>]

Skickat: den 24 november 2011 08:05

Till: Exponering

Ämne: Om unga föräldrar och utbildning

Hej!

Jag trillade in på ert projekt genom en artikel i aftonbladet om att unga föräldrar i liten utsträckning går ut gymnasiet. Vill bara bidra med mina egna reflektioner kring detta då jag själv blev mamma vid 16 års ålder, under första året i gymnasiet. Nu är det tolv år sedan min son föddes och förhoppningsvis har en del förändringar skett sedan dess.

Jag var motiverad att fortsätta gymnasiet efter min mammaledighet, men upplever att det som gjorde det omöjligt var den ekonomiska aspekten. Detta då det var omöjligt för mig att ansöka om studielån från CSN under min studietid och då jag ej heller var berättigad till bidragsdelen. Alternativet var då att finansiera såväl studier samt försörja min son för mitt studiebidrag och sonens barnbidrag (cirka 1700 kr/mån) - En omöjlig ekvation.

Det jag vill säga med detta är att jag tycker att det är en fantastisk tanke att utbilda skolpersonal i hur man ska bemöta unga föräldrar i skolan, men så länge vi har ett samhälle som inte ger unga föräldrar ekonomisk möjlighet att studera innan de fyllt 20, så kommer glappet att bli stort för många. Det måste finnas undantag som gör det möjligt för studiemotiverade föräldrar att fortsätta skolan. Det är stor skillnad på att uppmuntra ungt föräldraskap och att uppmuntra unga föräldrar att studera vidare.

För min egen del arbetade jag i butik tills jag fyllde 20 och återupptog då gymnasiestudierna. Trots att jag idag även har en vidareutbildning med mig i bagaget är det steget att återuppta gymnasiestudierna som jag är mest stolt över.

Jag uppskattar ert arbete och önskar er lycka till!

Vänliga hälsningar,
Anna Järnebeck

Från: Bortbytingen Gitte [<mailto:bortbytingen@telia.com>]

Skickat: den 6 december 2011 14:03

Till: Exponering

Ämne: unga föräldrar slutför inte plugget och vem fan beror det på???

Hej Sofia.

Jag såg att du var ansvarig för en utredning om ökat stöd att slutföra sin utbildning för unga föräldrar.

Min dotter fick sin dotter i våras, 16 år gammal.

Det var för tidigt. Det var oplanerat. Hon hade inte tänkt sig det själv. Men, det var inte världens undergång, hon och vi runt omkring fick göra det bästa av situationen: vi är glada för barnet och dotter med barn bor hos mig och min sambo och har umgänge med sin far, och tar då med sig tösen dit varannan vecka. Socialt fungerar det bra, och hon har landat väl i sitt föräldraskap.

Det jag såg som ett stort problem var att hon pg sin grav redan tappat ett år på gymnasiet, och därmed inte gått åk 1.

Jag ville absolut inte riskera att hon skulle tappa ytterligare skolgång, med risk att aldrig kunna gå klart sin gymnasieutbildning innan hon var 21 (jag är ju inte ens försörjningspliktig efter hon fyllt 18 om hon inte går i skola), komma in i en tillvaro under sitt första år där hon har gott om pengar (bor hemma och uppbär föräldrapenning) och kunde skapa sig en konsumtionsvana hon inte kunde upprätthålla sedan med egen bostad utan jag ville ha tillbaka henne till skolan igen, vilket hon var motiverad till då hon faktiskt vill ha en utbildning på sikt.

Att gå hemma med mig och dra, då hennes jämnåriga inte har barn, var också en riskfaktor som jag såg det, då vi bor i ett litet samhälle, och jag var rädd att hon skulle hamna i en apatikänsla, där hon själv inte tyckte att hon kunde påverka sitt liv... så hon började därför gymnasiet i augusti. Att vänta ytterligare ett läsår kändes inte möjligt, då risken fanns att hon inte skulle kunna läsa klart sin gymnasiegång innan hon fyller 21, då hon trots allt är ensamstående förälder, och skulle kunna komma att få lägga upp studierna på fyra år ÄVEN om hon väntade ett år. Och hon kunde inte börja i april när tösen fyller 1.

Så vi såg inget annat alternativ om vi ville prioritera att även hon, som alla andra jämnåriga, fick gå ut gymnasiet utan att vänta på att bli gammal nog att få börja på komvux. Vi var som du kanske förstår både logiska och rätt ute, och jag hade absolut klart för mig att målgruppen unga mödrar har en svår social prognos, i synnerhet när det kommer till skolgång och utbildning, förmåga till självförsörjning etc.

I våras när det var dags för ansökning till höstens gymnasieutbildning, så tog jag därför kontakt med gymnasiets rektor för humanistiska linjen.

Man kunde inte erbjuda henne att ha med sig barnet till skolan, men man kunde anpassa hennes gymnasiegång, och ha en stor flexibilitet, hon kunde lägga upp studierna på fyra år, gå halvdagar, ta vissa ämnen i klass, få stöd i andra, och lägga upp vägar för att tenta av och jobba hemma och så vidare, och man kunde ge henne mkt stöd, och en tydlig struktur och så mycket hjälp hon behövde på vägen. Det lät skitbra. verkligen.

*Hon kunde förstås inte erbjudas någon kommunal barnomsorg, eftersom flickan var under 1.

*Jag kunde inte ta ut någon föräldrapenning för hon får inte skriva över dagar på någon annan än fadern och han finns inte med i bilden.

Men jag kunde tänka mig att ta tösen halva dagar, eller förmiddagar vissa dagar så kunde jag skjuta på mitt eget jobb. Lät skitbar det med halvtidsstudier som skulle läggas upp på fyra år, det var perfekt och lagom för oss. .

Det LÄT bra. Ända tills hon började skolan för då försvann all möjlig flexibilitet och de timmar de erbjöd henne att gå ner i tid, från heltid till deltid i skola, låg mitt i skoldagarna eller på plats där tidigare buss hem ändå inte är möjlig.

Hon har därför kämpat på med heltid och vi går bokstavligt talat under. Både hon och jag. Hon för att hon är borta alldeles för mycket från sitt barn, heltid var inte alls vad hon ville.

Jag för att jag inte klarar att ta igen min arbetsdag när hon kommer hem, utan jämt och ständigt känner mig hindrad att jobba, försöker komma ikapp så gott det går men är för det mesta sur och tvär och jag vill inte alls vara heltidsledig med fler barn. Jag kan inte längre försörja min familj eller täcka mina utgifter. Jag går på knäna. Och allt det här för att jag tyckte att min dotters skolgång var viktig??

Hon har sökt barnomsorg, tills dottern fyller 1. Men vi är förberedda på att kön är för lång, att man inte kan erbjuda omsorg i samhället där vi bor, så jag antar att vi får välja, godta en omsorg som kräver att någon annan -läs antagligen jag- än min dotter ombesörjer hämtning och lämning eller att hon får sluta skolan igen... där är vi nog snart ändå för jag orkar snart inte mer.

Så om ni inte får ungar att gå i skola så är det inte så konstigt. Det kostar alldeles för mycket på alla runt omkring eftersom samhällets stöd inte bara är helt obefintligt, alla existerande regelverk står snarare direkt i vägen. Det är lättare för henne att ta ut hel föräldrapenning, sitta på caféer och glassa och leva ut sitt liv i en blogg medan man sitter på köksgolvet med sitt barn, eller har koll på vilken kollektion Lindex släpper i år. Och om det inte funkar att vara tonåring hemma hos föräldrarna; med ett barn att ta hand om så står soc redo att leta lägenhet och betala ut kompletteringsstöd och sen har man ju absolut inte råd att återgå till skola eller studiemedel och studielån. (Den hjälpen var den enda som soc erbjöd, när jag ringde för att höra med dem hur de gör i fall som vårt, de hade ingen erfarenhet för alla ungar är föräldradediga förstås så länge man har föräldradagar kvar, och så står de för bostad och kompletterande försörjningsstöd).

Vi går under. Gör något. Snabbt! för alla unga föräldrar i min dotters sits! Oss är det nog för sent för...

*Det som behöver ändras är ex riksförsäkringsverkets regler för ensamstående omyndiga föräldrar. De MÅSTE få kunna skriva över delar av sin föräldrapenning på någon annan. Någon annan än fadern alltså. Detta för att skolterminer är fasta, man kan ex inte börja skolan i oktober för att man erhåller barnomsorg eller barnet fyller 1 då.

Detta kan man ärligt talat lösa ännu enklare genom att göra det möjligt för förmyndare för omyndig förälder, att få interimistisk delad vårdnad med barnets förälder tills vårdnadshavaren blivit myndig.... tyvärr stängde Socialdepartementet den utvägen för oss i våras, annars hade jag kunnat dela föräldrapenningen med min dotter... Jag föreslog den lösningen för Socialförvaltningen i Falkenbergs kommun och de i sin tur tog det med handläggare på departementet ...

*Barnomsorgsreglerna. Förenklade regelverk när det gäller förtur för barnomsorg för omyndiga ensamstående föräldrar. Och ett regelverk som säger att man måste ta hänsyn till att omyndiga föräldrar inte har egen möjlighet till bil och körkort, och att barnomsorg måste vara kompatibel med allmänna kommunikationer och skoltider etc.

*Premiera skolor som skapar utbildningsmöjligheter där föräldrar under 21 kan ta med barnet till utbildningsplats.

Vi har ex en stödverksamhet för unga mammor i vår kommun där min dotter går på föräldragrupp en gång i veckan.

Där är mammorna upp till, om det var 23.

Det är jättebra med stödgrupper för unga föräldrar men när man blandar med vuxna personer med färdig skolgång, bostad, de har haft ett vuxenliv i flera år, etc, vart skall flickorna på 16-17 ta vägen då? De har ju i alla fall inte samma förutsättningar som tjugoåringarna ...

Det finns så himla mycket som brister. Faktiskt ingenting som fungerar utan allt är upp till individen själv att lösa. Så om unga mödrar inte utbildar sig färdigt, så är det långt ifrån förvånande. Frågan är bara vem det är som betalar när man sparar in på deras möjligheter och hur mycket det kostar samhället i längden?

Mvh, Gitte Palo, långås.

Från: ann-charlotte palm [<mailto:Ann-Charlotte.palm@kristinehamn.se>]

Skickat: den 21 februari 2012 09:40

Till: Sofia Johansson

Ämne: Angående unga föräldrar

Hej

Jag tycker det är jättebra att man belyser unga föräldrars utbildning och de satsningar ni gör.

Ett som vi stöter på är att unga föräldrar som flyttat hemifrån och vill tillbaka till skolan inte får hjälp med försörjningsstöd eftersom socialtjänsten hänvisar till föräldraansvaret när man är under 20 år och går i gymnasiet (alltså mammans föräldrar).

Vi har i alla fall två elever som fått avbryta sina studier pga detta och som fått gått ut i arbetslöshet i väntan på att de ska fylla 20 år och då få ta studielån.

Vet inte om ni uppmärksammat denna problematik men det är mkt frustrerande att behöva skriva ut elever som är motiverade (äntligen kanske) för studier pga ekonomiska orsaker.

Ville bara dela med mig av en erfarenhet

Med vänlig hälsning

Ann-Charlotte Palm

Skolkurator

10. Presterudsgymnasiet

68184 Kristinehamn

0550-88385, 070-3459203

© Ungdomsstyrelsen 2012

projektledare **Maria Nyman**
språkgranskning **Ingrid Bohlin**
Illustration omslag **Robert Nyberg**
omslag **Christián Serrano**

distribution **Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm**
webbplats **www.ungdomsstyrelsen.se**
e-post **info@ungdomsstyrelsen.se**
tfn **08-566 219 00**, fax **08-566 219 98**

UNGDOMSSTYRELSEN

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor.
Vi ger stöd till föreningsliv och kommuner samt till internationellt samarbete.

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se